A HISTORY OF EYES
L'HISTOIRE DES YEUX

VICENÇ LLORCA

PUIGMARTÍ

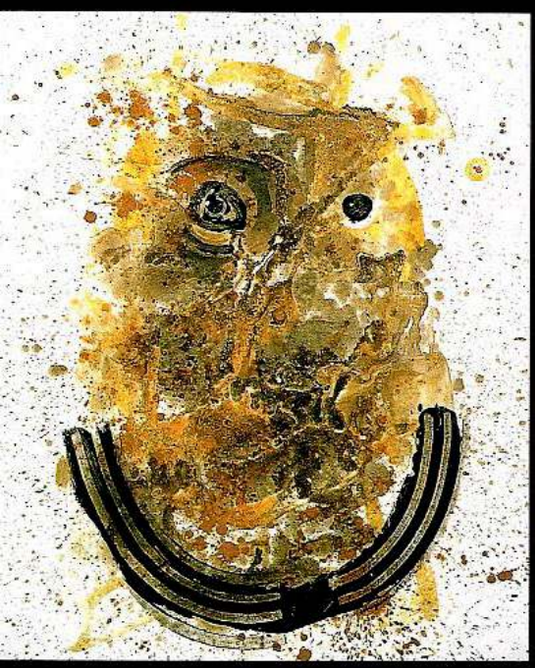

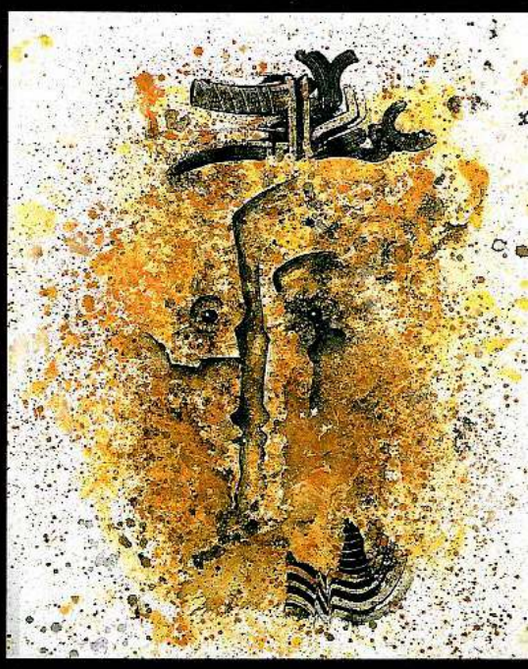

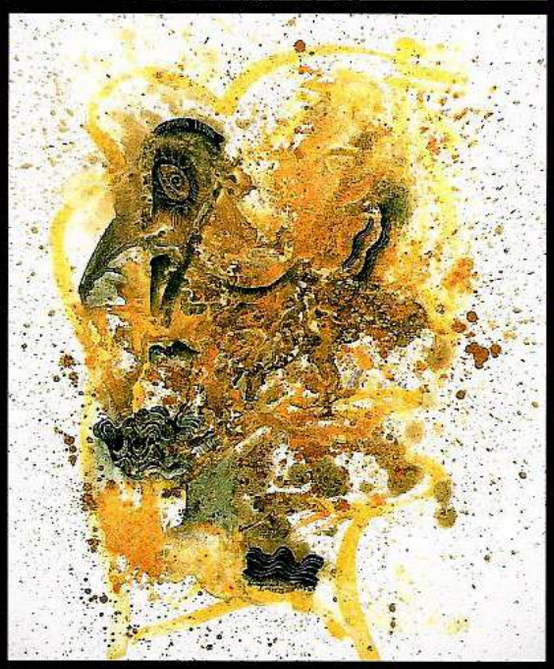

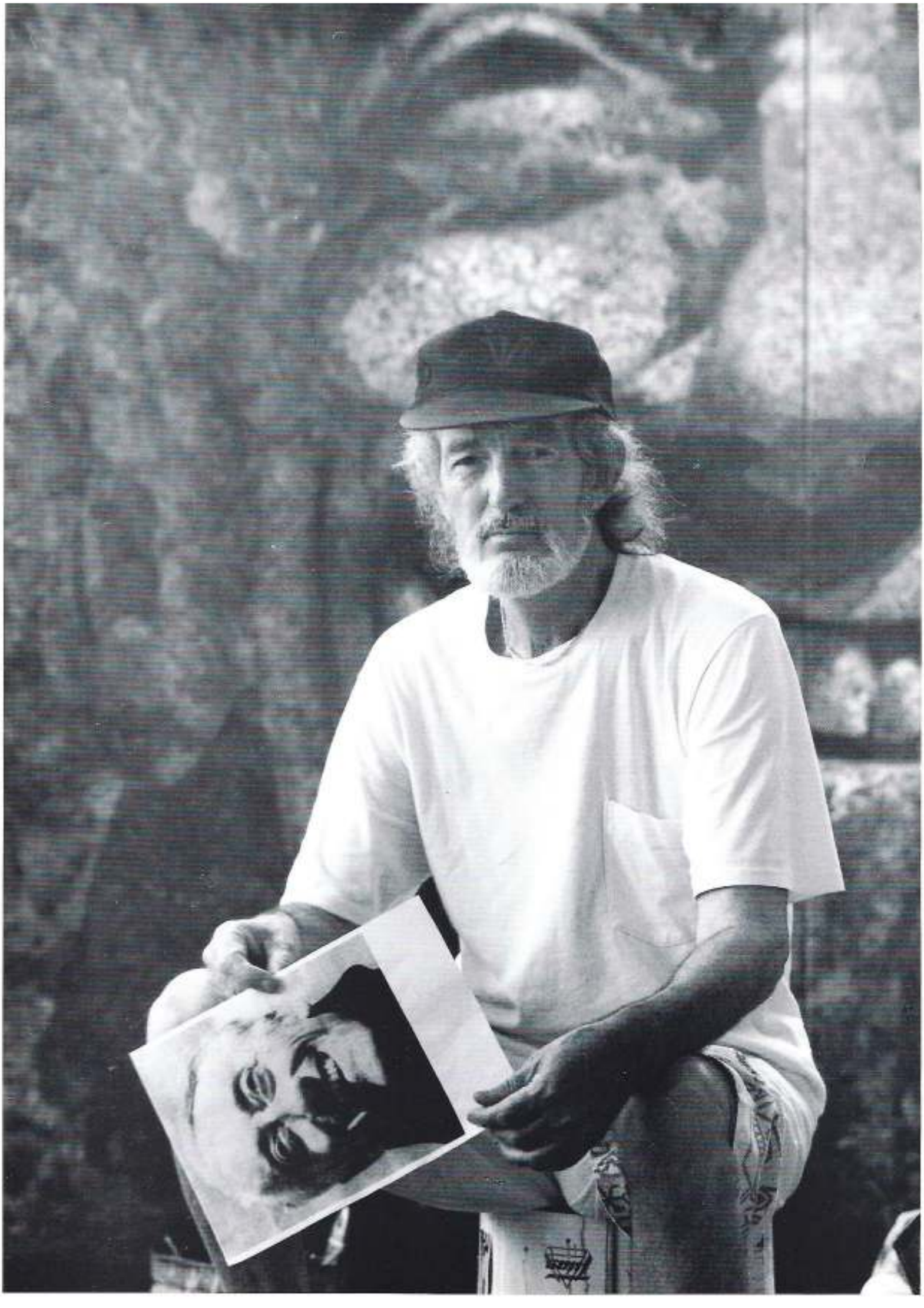

PUIGMARTÍ

HISTÒRIA DELS ULLS

HISTORIA DE LOS OJOS

© HOTEL ESTELA BARCELONA, Sitges, 1997

Reservados todos los derechos. No se permite reproducir, almacenar en sistema de recuperación de la información ni transmitir alguna parte de esta publicación, cualquiera que sea el medio empleado –electrónico, mecánico, fotocopia, grabación, etc.–, sin el permiso previo del titular del derecho de la propiedad intelectual.

Diseño y coordinación: Xavier Castellví
Fotografía obra y estudio: Núria Andreu
Fotomecánica: Foinsa
Impresión: Bausili ind. gràf., S.A.

ISBN: 84-923439-0-7
Depósito Legal: B-48.466/97

HOTEL ESTELA BARCELONA - Av. Port d'Aiguadolç, s/n. - 08870 SITGES
Barcelona-Spain - Tel. 93 894 79 18 - Fax 93 811 04 89 - E-mail: puigmarti@hotel-estela.com

JOSEP PUIGMARTÍ

Vicenç Llorca

HISTÒRIA DELS ULLS

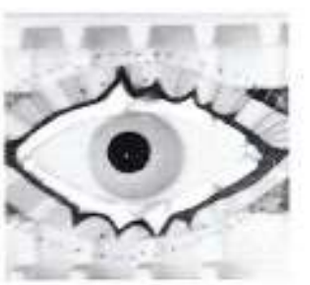

HISTORIA DE LOS OJOS

ÍNDEX *ÍNDICE*

HISTÒRIA DELS ULLS	9	*HISTORIA DE LOS OJOS*
1947-1961	37	*1947-1961*
1971	43	*1971*
1973-1987	45	*1973-1987*
1989-1990	62	*1989-1990*
1991	70	*1991*
1993	76	*1993*
1995	79	*1995*
1996-1997	95	*1996-1997*
FIGURACIONS 1989-1995	117	*FIGURACIONES 1989-1995*
L'ESTUDI	123	*EL ESTUDIO*
EXPOSICIONS	129	*EXPOSICIONES*
PUBLICACIONS	137	*PUBLICACIONES*

HISTÒRIA DELS ULLS

APROXIMACIÓ A UN ITINERARI

Josep Puigmartí no és un teòric. Més encara: la seva unitat d'artista es fonamenta en un estat d'anarquia constant, en una pràctica ètica i estètica de la llibertat que el duu a compondre sense cotilles de cap mena i a viure a remolc sempre de la seva creació. Per aquest motiu, aproximar-se a la figura i als quadres de Puigmartí significa un acte intel·lectual fresc, ple de sorpreses, que ens proporciona alhora el plaer de la descoberta.

L'artista va néixer el 1932 a Monistrol de Calders, un poble de la comarca del Bages, a Barcelona. Acabada la Guerra Civil el 1939, la seva família es trasllada a Castellterçol. De ben petit, destaca com a dibuixant i als onze anys exposa per primera vegada en una mostra col·lectiva al poble juntament amb el seu pare, que era també pintor i decorador. Precisament es guanya la vida ajudant al seu pare a partir de 1944. Puigmartí fa pintura figurativa i enriqueix el seu bagatge amb marines que realitza un cop instal·lat a Barcelona, a partir de 1945. El fet, però, més trasbalsador d'aquella època és la mort de la seva mare el 1949. Per primer cop s'enfronta pictòricament a la mort a través de trenta pastels, avui dia perduts, i decideix trencar amb el nucli familiar per encetar una vida bohèmia que el durà a una activitat artística important. Als anys 50 descobreix el surrealisme i l'abstracció, i s'allibera de les formes clàssiques per tal d'emprendre un camí personal en tècniques i temes.

HISTORIA DE LOS OJOS

APROXIMACIÓN A UN ITINERARIO

Josep Puigmartí no es un teórico. Más aún: su unidad de artista se fundamenta en un estado de anarquía constante, en una práctica ética y estética de la libertad que lo lleva a componer sin ningún tipo de corsés y a vivir a remolque siempre de su creación. Por este motivo, aproximarse a la figura y a los cuadros de Puigmartí significa un acto intelectual fresco, lleno de sorpresas, que nos proporciona a la vez el placer del descubrimiento.

El artista nació en 1932 en Monistrol de Calders, un pueblo de la comarca del Bages, en Barcelona. Acabada la Guerra Civil, en 1939, su familia se traslada a Castellterçol. De muy niño destaca como dibujante y a los once años expone por primera vez en una muestra colectiva del pueblo, junto a su padre, que también era pintor y decorador. Precisamente se gana la vida ayudando a su padre a partir de 1944. Puigmartí hace pintura figurativa y enriquece su bagaje con marinas que realiza una vez instalado en Barcelona, a partir de 1945. Sin embargo, el hecho más relevante de aquella época es la muerte de su madre en 1949. Por primera vez se enfrenta pictóricamente a la muerte a través de treinta pasteles, hoy en día perdidos, y decide romper con el núcleo familiar para iniciar una vida bohemia que lo llevará a una actividad artística importante. En los años 50 descubre el surrealismo y la abstracción y se libera de las formas clásicas a fin de emprender un camino personal en técnicas y temas.

Tot seguint un expressionisme abstracte, es llança a la creació de formes no figuratives, plenes de fantasia i delicadesa.

Siguiendo un expresionismo abstracto, se lanza a la creación de formas no figurativas, llenas de fantasía y delicadeza.

La primera exposició important la realitza el 1956 a les Galerias Syra de Barcelona. El text del catàleg el fa Sebastià Gasch, important crític d'art català, un dels descobridors de Miró i altres pintors importants. Puigmartí ja ha emprès un treball tècnic propi fonamentat en la pintura plàstica amb una capa d'oli per sobre.

La primera exposición importante la realiza en 1956 en las Galerías Syra de Barcelona. El texto del catálogo lo escribe Sebastià Gasch, importante crítico de arte catalán y uno de los descubridores de Miró y otros pintores importantes. Puigmartí ya ha emprendido un trabajo técnico propio fundamentado en la pintura plástica con una capa de aceite por encima.

Sitges, 1958

Aquell mateix any marxa a París, i d'allà es dirigeix a Suècia. És un moment de bohèmia dura, ja que sobreviu com pot amb la venda de quadres de caràcter comercial. Finalment, el 1958 torna a Barcelona. Puigmartí experimenta amb acrílics tot efectuant barreges diverses: olis, coles de conill, guixos, pigments i pintura mat. Amb això obté una pasta que queda enganxada a la tela i a la qual després, amb un bufador, dóna forma magmàtica, volcànica. Puigmartí se situa als anys cinquanta en l'epicentre del fenomen de la pintura matèrica.

Aquel mismo año se marcha a París y de allí se dirige a Suecia. Es un momento de bohemia duro, ya que sobrevive como puede con la venta de cuadros de carácter comercial. Finalmente, en 1958, regresa a Barcelona. Puigmartí experimenta con acrílicos, efectuando mezclas diversas: óleos, colas de conejo, tizas, pigmentos y pintura mate. Con esto obtiene una pasta que queda pegada a la tela y a la cual después, con un soplete, da forma magmática, volcánica. Puigmartí se sitúa en los años cincuenta en el epicentro del fenómeno de la pintura matérica.

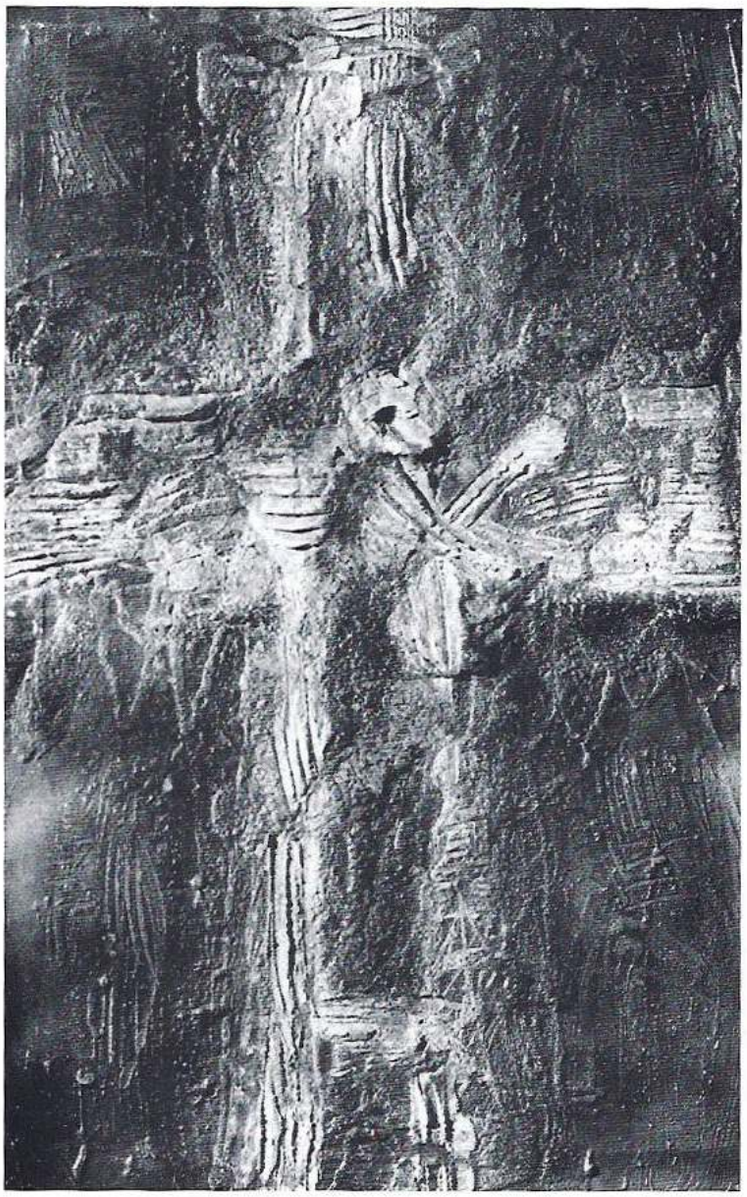

Creus matèriques, 1960

L'exposició més important del moment torna a realitzar-la a les Galerias Syra on presenta el 1960 unes extraordinàries "Creus matèriques". Aquest cop, la presentació i el text del catàleg van a càrrec de l'especialista d'art i poeta Juan-Eduardo Cirlot. Es tracta d'un conjunt de creus la figura de les quals s'obté amb oli cremat i tècniques mixtes sobre tela de lli. El resultat és extraordinari i anuncia una reflexió sobre la tragèdia de la condició humana que retrobem en la seva darrera pintura.

La exposición más importante del momento vuelve a realizarla en las Galerías Syra, en 1960, donde presenta unas extraordinarias "Creus matèriques". Esta vez, la presentación y el texto del catálogo van a cargo del especialista en arte y poeta Juan-Eduard Cirlot. Se trata de un conjunto de cruces cuya figura se obtiene con un óleo quemado y técnicas mixtas sobre tela de lino. El resultado es extraordinario y anuncia una reflexión sobre la tragedia de la condición humana que reencontramos en su última pintura.

ELS ANYS 60: ENTRE CADAQUÉS I PARÍS

Els anys 60, el pintor pren contacte amb la intel·lectualitat catalana instal·lada a la Costa Brava. Cadaqués s'ha convertit, gràcies a figures com les de Salvador Dalí i Marcel Duchamp, en un centre artístic i intel·lectual de primer ordre. Puigmartí coneix Salvador Dalí i altres pintors com Ràfols-Casamada, Tharrats, etc. Als anys 60 viu a cavall entre París i Barcelona , i fa estades a Anglaterra i Dinamarca. Tot i l'èxit aconseguit en la seva etapa anterior, intenta evolucionar cap a llenguatges diferents i, per aquest motiu, experimenta amb noves tècniques. Així, el 1962 sorprèn a la crítica i el públic quan presenta a la Galería San Jorge de Madrid els quadres "Sense matèria". El mateix any rebla aquesta voluntat de trencament en sengles exposicions a la galería Hybler de Copenhague i a la Nitida Konst de Suècia.

LOS AÑOS 60: ENTRE CADAQUÉS Y PARÍS

En los años 60, el pintor toma contacto con la intelectualidad catalana instalada en la Costa Brava. Cadaqués se ha convertido, gracias a figuras como las de Salvador Dalí y Marcel Duchamp, en un centro artístico e intelectual de primer orden. Puigmartí conoce a Salvador Dalí y a otros pintores como Ràfols-Casamada, Tharrats,... etc. En los años 60 vive a caballo entre París y Barcelona y realiza estancias en Inglaterra y Dinamarca. A pesar del éxito conseguido en su etapa anterior, intenta evolucionar hacia lenguajes diferentes y, por este motivo, experimenta con nuevas técnicas. Así, en 1962, sorprende a la crítica y al público cuando presenta en la Galería San Jorge de Madrid los cuadros "Sense matèria". El mismo año insiste en esta voluntad de romper en sendas exposiciones en la galería Hybler de Copenhague y en la Nitida Konst de Suecia.

Paral·lelament a aquest procés de recerca, el 1961 coneix Michel Renoma a París, i fa les vitrines de les *boutiques Renoma*. Això l'introdueix al món de la moda, fins al punt de treballar com a model per fotògrafs destacats en l'època com Newton. El fet esdevindrà clau en l'evolució del pintor, ja que li proporcionarà la vertadera sortida de la seva obra: l'elaboració d'un llenguatge pictòric de caràcter eròtic en què la figura del maniquí tindrà una gran importància. Observem, doncs, que en la dècada dels seixanta el nostre pintor projecta internacionalment la seva pintura, alhora que viu amb intensitat una cruïlla creativa. Si més no, Puigmartí treballa en tres línies fonamentals: d'una banda, en la decoració pictòrica del món de l'alta moda a París; d'una altra, en la superació de la seva etapa matèrica tan apreciada a Dinamarca i a Suècia; i, finalment, en la recerca de noves formes expressives a través de la construcció de màquines psicodèliques tot seguint el corrent de l'Op-art.

Paralelamente a este proceso de búsqueda, en 1961 conoce a Michel Renoma en París y hace las vitrinas de las boutiques Renoma. *Así se introduce en el mundo de la moda hasta el punto de trabajar como modelo para fotógrafos destacados en la época como Newton. Este hecho será clave en la evolución del pintor, ya que le proporciona la verdadera salida de su obra: la elaboración de un lenguaje pictórico de carácter erótico en el que la figura del maniquí tendrá una gran importancia. De este modo observamos que, en la década de los sesenta, nuestro pintor proyecta internacionalmente su pintura, a la vez que vive con intensidad un cruce creativo. Puigmartí trabaja en tres líneas fundamentales: por un lado en la decoración pictórica del mundo de la alta moda en París; por otro, en la superación de su etapa matérica tan apreciada en Dinamarca y en Suecia; y, finalmente, en la búsqueda de nuevas formas expresivas a través de la construcción de máquinas psicodélicas siguiendo la corriente del Op-art.*

L'EROTISME LÍRIC

Als anys setanta, Puigmarti sintetitza les diverses recerques efectuades a la dècada anterior a través de la construcció d'un món pictòric que exalta el valor líric de l'erotisme. La figura de la dona serà la base d'aquest camí. No endebades, en les galeries italianes Independenza de Bolonya i Il Gratachelo de Milà, el pintor presenta el 1970 una sèrie de quadres en què destaca una estilització conceptual i poètica del rostre femení.

Ara bé, el cop de timó es produeix el 1973 amb l'exposició "Hymne à la femme" a la Gallerie Romanet de Paris. La crítica elogia àmpliament una obra que, a més, comença a resultar polèmica entre sectors conservadors de França. Sigui com sigui, Puigmarti és vist com el creador d'un erotisme pictòric ple de poesia. Com acabem de veure, la seva experiència dins el món de la moda li proporciona la base de la figura del maniquí des d'on emprèn el camí de creació d'una dona que esdevé metàfora del sublim i la perfecció. Lentament, va perfilant el seu personatge: una criatura amb atributs concrets que analitzarem més endavant. Surrealisme i hiperrealisme topen frontalment i proporcionen un eclecticisme irreductible i original.

Als anys vuitanta pren contacte amb la realitat artística nord-americana. Després d'una estada a Nova York, s'instal·la el 1984 a Los Ángeles, on exposa permanentment a Basil Collier Publishing Melrose Gallery i a Palm Springs Gallery. L'estada americana, contrastada amb algunes visites al Japó, tanca el cicle eròtic i dóna pas a la seva darrera etapa a Barcelona.

El EROTISMO LÍRICO

En los años setenta, Puigmartí sintetiza las diversas búsquedas efectuadas en la década anterior a través de la construcción del mundo pictórico que exalta el valor lírico del erotismo. La figura de la mujer será la base de este camino. No en vano, en las galerías italianas Independenza de Boloña y Il Gratachelo de Milán, el pintor presenta en 1970 una serie de cuadros en los que destaca una estilización conceptual y poética del rostro femenino.

Ahora bien, el golpe de timón se produce en 1973 con la exposición "Hymne à la femme" en la Gallerie Romanet de París. La crítica elogia ampliamente una obra que, además, empieza a resultar polémica entre sectores conservadores de Francia. Sea como sea, Puigmartí es visto como el creador de un erotismo pictórico lleno de poesía. Como acabamos de ver, su experiencia dentro del mundo de la moda le proporciona la base de la figura del maniquí desde donde emprende el camino de creación de una mujer que se convierte en metáfora de lo sublime y de la perfección. Lentamente va perfilando su personaje: una criatura con atributos concretos que analizaremos más adelante. Surrealismo e hiperrealismo chocan frontalmente y proporcionan un eclecticismo irreductible y original.

En los años ochenta contacta con la realidad artística norteamericana. Después de una estancia en Nueva York, se instala en Los Ángeles, en 1984, donde expone permanentemente en Basil Collier Publishing Melrose Gallery y en Palm Springs Gallery. La estancia americana, contrastada con algunas visitas a Japón, cierra el ciclo erótico y abre paso a su última etapa en Barcelona.

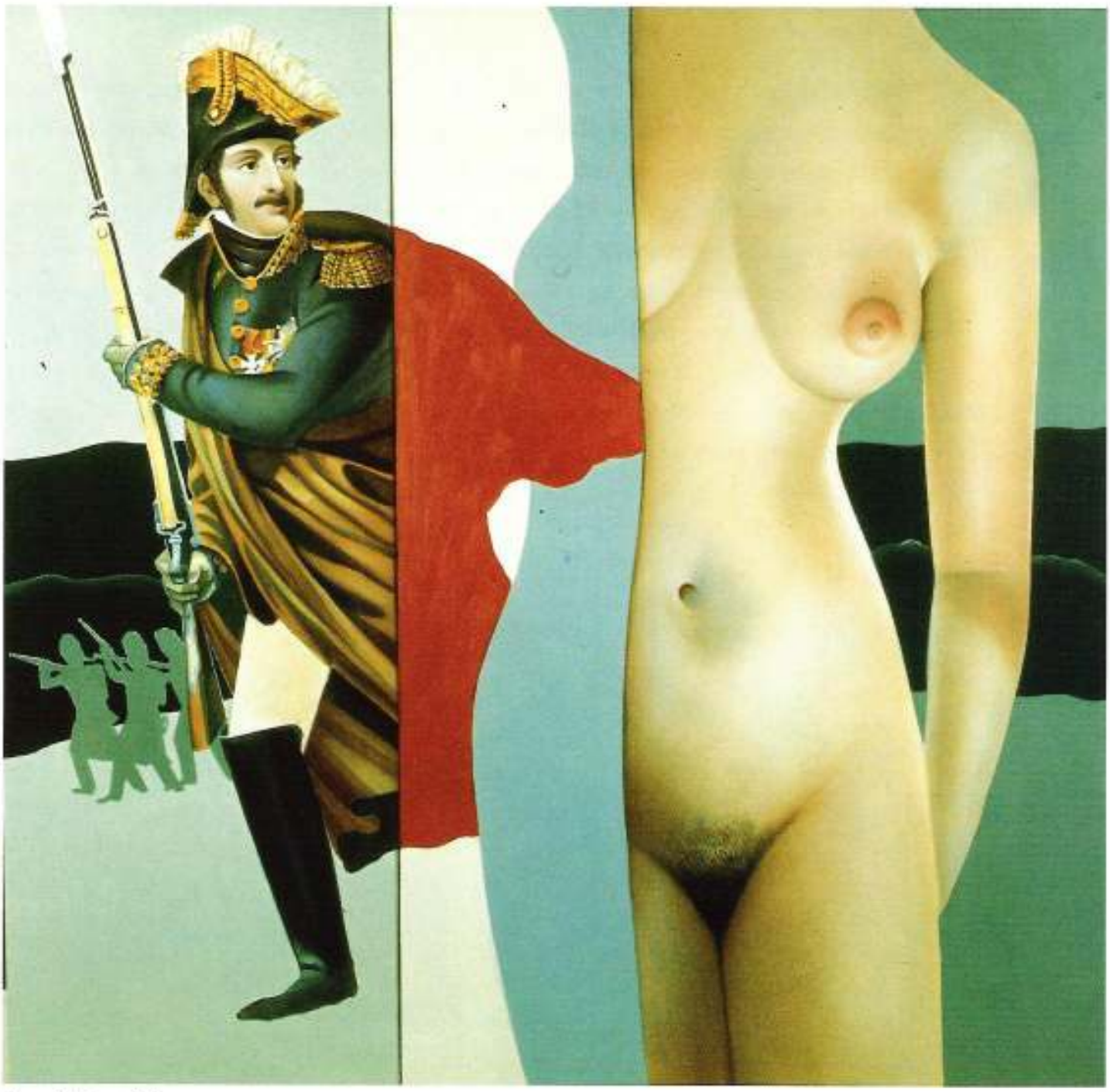

General i dona, 1974
Acrílic i oli sobre tela 100x100
Acrílico y óleo sobre tela

ELS ANYS 90: LA MADURESA

El 1989 torna a Barcelona i s'instal·la a Sitges. Durant els primers anys dels noranta, elabora un gran nombre de transfiguracions d'objectes i quadres amb incrustacions de materials diversos. D'aquesta manera, assoleix una concepció pròpia del collage que s'allunya de la simple superposició d'elements per cercar el diàleg de les matèries pintades. El 1995 estableix el seu estudi a l'Hotel Estela Barcelona en el Port d'Aiguadolç de Sitges, on pinta dues habitacions i crea un gran mòbil-escultura, "Arabesc", que penja al sostre de l'escala central.

LOS AÑOS 90: LA MADUREZ

En 1989 vuelve a Barcelona y se instala en Sitges. Durante los primeros años de los noventa, elabora un gran número de transfiguraciones de objetos y cuadros con incrustaciones de materiales diversos. De esta manera, obtiene una concepción propia del collage que se aleja de la simple superposición de elementos para encontrar el diálogo de las materias pintadas. En 1995 establece su estudio en el Hotel Estela Barcelona, en el Puerto de Aiguadolç de Sitges, donde pinta dos habitaciones y crea un gran móvil-escultura, "Arabesc", que pende del techo de la escalera central.

Arabesc, 1996
Mòbil-escultura
Móvil-escultura

A partir de llavors ha elaborat sèries on manifesta la seva visió de la condició humana i de la vida, sovint jugant amb la construcció de grans retaules. Hi destaquen els grups "L'enigma", "Rostres amb rastre" i "Figures oxidades". Es tracta d'una obra de gran força, punyent, que planteja amb bellesa el misteri de la vida, l'enigma del pensament i el desig de viure malgrat la consciència de la degradació física i mental. Tota una proposta en marxa que mereix l'atenció de la crítica i el públic internacionals. Tot seguit, plantejaré algunes de les constants que considero cabdals per a la comprensió de la seva pintura.

A partir de entonces ha elaborado series donde manifiesta su visión de la condición humana y de la vida, a menudo jugando con la construcción de grandes retablos. Destacan los grupos "L'enigma", "Rostres amb rastre" y "Figuracions oxidades". Se trata de una obra de gran fuerza, intensa, que plantea con belleza el misterio de la vida, el enigma del pensamiento y el deseo de vivir a pesar de la conciencia de degradación física y mental. Toda una propuesta en marcha que merece la atención de la crítica y el público internacional. A continuación, plantearé algunas de las constantes que considero capitales para la comprensión de su pintura.

Blue Dreams, 1996
Habitació 110
Habitación 110

L'ART COM A MITJÀ DE DESCONEIXEMENT

L'art del segle XX ha viscut la plena consciència de tractar-se d'un mitjà de coneixement. Amb un mètode diferent al de la ciència i la filosofia, ha estat capaç d'aproximar els ulls humans a veritats còsmiques. La carrera per saber plasmar noves formes l'ha dut a un bon nombre d'estètiques, a un no menor nombre de teoritzacions i, al capdavall, a uns resultats que, sovint, han reclamat un retorn als orígens de la mirada. Escriptors com Octavio Paz han destacat el fet que trajectòries tan significatives com les de Miró descriuen un apassionant retorn a l'origen del gest, a la puresa d'una infantesa mítica, al vidre nou a través del qual es contempla per primera vegada una realitat.

I, tanmateix, l'art, conscient de la seva força, també ho ha estat dels seus límits. En el marc d'una societat tecnicista i cientifista, l'àmbit artístic ha plantejat el dubte del pensament i la dificultat de comprendre la realitat; en aturar-se davant el misteri del món, l'ha sabut expressar amb força i bellesa.

El poeta J.V. Foix, amic de Miró i un dels millors escriptors catalans del segle XX, afirmà en una ocasió: *"tots hem convingut a comprendre l'art contemporani com un mitjà de coneixement"* [1]. A voltes, però, el que ha passat és que paradoxalment, en intuir sentits enllà del vel de la realitat, l'art contemporani ha estat més aviat un mitjà de desconeixement, és a dir, un mitjà de creació de forma per expressar el misteri, l'enigma de la vida i la presència humana en aquest sistema de vida.

EL ARTE COMO MEDIO DE DESCONOCIMIENTO

El arte del siglo XX ha vivido la plena conciencia de tratarse de un medio de conocimiento. Con un método diferente al de la ciencia y la filosofía, ha sido capaz de aproximar los ojos humanos a las verdades cósmicas. La carrera para saber plasmar nuevas formas lo ha llevado a un buen número de estéticas, a un no menor número de teorizaciones y, en el fondo, a unos resultados que, a menudo, han reclamado un retorno a los orígenes de la mirada. Escritores como Octavio Paz han destacado el hecho de que trayectorias tan significativas como las de Miró describen un apasionado retorno al origen del gesto, a la pureza de una infancia mítica, al cristal nuevo a través del cual se contempla por primera vez una realidad.

Sin embargo, el arte, consciente de su fuerza, también lo ha sido de sus límites. En el marco de una sociedad tecnicista y científica, el ámbito artístico ha planteado la duda del pensamiento y la dificultad de comprender la realidad; al detenerse ante el misterio del mundo, lo ha sabido expresar con fuerza y belleza.

El poeta J.V. Foix, amigo de Miró y uno de los mejores escritores catalanes del siglo XX, afirmó en una ocasión: "tots hem convingut a comprendre l'art contemporani com un mitjà de coneixement" [1]. *A veces, sin embargo, lo que ha pasado es que paradójicamente, al intuir sentidos más allá del velo de la realidad, el arte contemporáneo ha sido más bien un medio de desconocimiento, es decir, un medio de creación de forma para expresar el misterio, el enigma de la vida y la presencia humana en este sistema de*

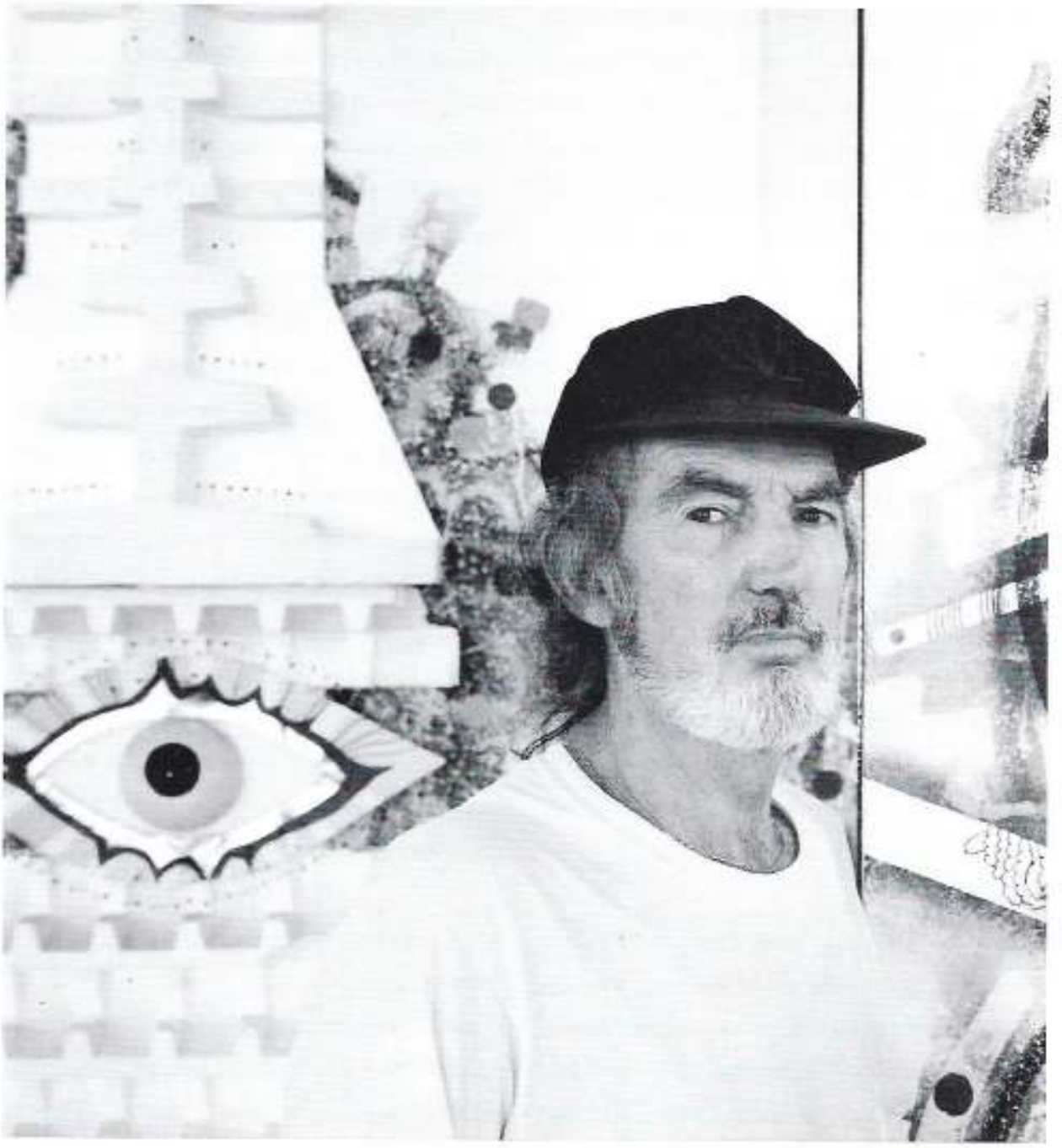

No hi ha tesi, sinó hipòtesi. No hi ha resultats, sinó misteri respost amb poesia. Deia Magritte: *"La poésie n'oublie pas le mystère du monde: elle n'est pas un moyen d'évasion ni de goût pour l'imaginaire, elle est la présence de l'esprit"* [2]. I de Chirico -del qual deia Magritte que era el primer pintor que havia fet parlar la pintura d'una altra cosa que de pintura- va sostenir el classicisme oníric de la seva obra sota la variable de l'enigma.

vida. No hay tesis, sino hipótesis. No hay resultados, sino misterio contestado con poesía. Decía Magritte: "La poésie n'oublie pas le mystère du monde: elle n'est pas un moyen d'évasion ni de goût pour l' imaginaire, elle est la présence de l'esprit" [2]. *Y de Chirico - del cual decía Magritte que era el primer pintor que había hecho hablar a la pintura de otra cosa que de pintura- sostuvo el clasicismo onírico de su obra bajo la variable del enigma.*

Josep Puigmartí és un pintor lligat a aquesta creença de l'art contemporani com a mitjà de coneixement perquè situa una lectura de la ment humana a través de la forma. Ara bé, aquesta operació representa per al pintor sobretot una afirmació del desconeixement racional per captar la totalitat del misteri en un llenguatge propi. Tots els seus quadres es meravellen davant la condició humana i resten sorpresos davant la riquesa de matisos que la vida posseeix i que la ment humana no és capaç d'exhaurir. En certa mesura, la seva pintura afirma l'ésser humà com un ésser racional, però que, per això mateix, resta en la impotència de sentir-se ignorant. Sabem que desconeixem. Sens dubte, es tracta d'un dels pilars que han fonamentat la filosofia occidental des de Sòcrates: el saber que no sabem res. I, alhora, trobem en Puigmartí el coratge de recórrer el camí de la ignorància per intuir veritat. Perquè l'art té aquest avantatge: gosa il·luminar sentit més que no pas posseir-lo.

Josep Puigmartí es un pintor ligado a esta creencia del arte contemporáneo como medio de conocimiento porque sitúa una lectura de la mente humana a través de la forma. Ahora bien, esta operación representa para el pintor, sobretodo, una afirmación del desconocimiento racional para captar la totalidad del misterio en un lenguaje propio. Todos sus cuadros se maravillan ante la condición humana y permanecen sorprendidos ante de la riqueza de matices que la vida posee y que la mente humana no es capaz de agotar. En cierta medida, su pintura afirma el ser humano como un ser racional, pero que, por este motivo, permanece en la impotencia de sentirse ignorante. Sabemos que desconocemos. Sin duda, se trata de uno de los pilares que han fundamentado la filosofía occidental desde Sócrates: el saber que no sabemos nada. Y, al mismo tiempo, encontramos en Puigmartí el coraje de recorrer el camino de la ignorancia para intuir la verdad. Porque el arte tiene esta ventaja: se atreve a iluminar sentido más que a poseerlo.

D'aquesta manera, el seu treball matèric ens trasllada a un discurs terrenal, tel·lúric, magmàtic. Per aquesta raó la sèrie "Creus matèriques" adquireix tanta força: la tragèdia i la transcendència es fonen en un punt de creu. Som davant el relleu de la vida. Igualment, la sèrie de dones que elaborarà més tard -i que citen subtilment Modigliani- ens acosten a un gest malencònic on tot és pura suggerència, fins al punt que la figuració crea uns personatges a la ratlla de la radiografia: uns quants contrastos essencials. Tota l'època posterior d'erotisme líric a París i a Los Àngeles ens parla també de la festa eròtica com a camí d'expressió del desig i el plaer humans. Malgrat tot, és la darrera etapa dels

De esta manera, su trabajo matérico nos traslada a un discurso terrenal, telúrico, magmático. Por esta razón la serie "Creus matèriques" adquiere tanta fuerza: la tragedia y la transcendencia se funden en un punto de cruz. Estamos ante el relieve de la vida. Igualmente la serie de mujeres que elaborará más tarde - y que citan sutilmente a Modigliani - nos acercan a un gesto melancólico donde todo es pura sugerencia, hasta el punto que la figuración crea unos personajes al límite de la radiografía: unos cuantos contrastes esenciales. Toda la época posterior de erotismo lírico en París y en Los Ángeles nos habla también de la fiesta erótica como camino de expresión del deseo y los placeres humanos. A pesar de todo, es la última época de los años noventa, la

anys noranta, la composta per "L'enigma", "Rostres amb rastre" i "Figuracions oxidades" la que d'una manera més clara i evident ens situa davant aquesta dialèctica de conèixer-desconèixer. I ho fa prenent com a base un camp de treball que esdevé simbòlic: el cap, i dins d'ell, la caracterització del rostre a partir d'un eix central: els ulls. Puigmarti s'acosta al gest matèric i moral de la vida amb valentia, tot expressant un feix de matisos que va des de la insinuació del bes al dolor de la malaltia. Tot seguit, ampliem aquests detalls en els següents apartats.

compuesta por "L'enigma", "Rostres amb rastre" y "Figuracions oxidades" la que de una manera más clara y evidente nos sitúa ante esta dialéctica de conocer-desconocer. Y lo hace tomando como base un campo de trabajo que llega a ser simbólico: la cabeza y, dentro de ella, la caracterización del rostro a partir de un eje central: los ojos. Puigmartí se acerca al gesto matérico y moral de la vida con valentía, expresando un haz de matices que comprende desde la insinuación del beso al dolor de la enfermedad. A continuación ampliamos estos detalles en los apartados siguientes.

Estudi- Hotel Estela Barcelona, 1997
Estudio- Hotel Estela Barcelona, 1997

PINTURA AMB MIRADA

Catalunya ha estat capaç de situar entorn de la Costa Brava dos artistes que han resumit els dos grans pols de comprensió del real aquest segle. A la comarca de l'Alt Empordà, i més concretament a Cadaqués i Port-Lligat, Salvador Dalí prenia del vent de tramuntana i del joc de les roques amb la mar el sentit d'una pintura "superreal" o, com ha codificat la història de l'art, "surrealista". Al Baix Empordà, sobretot a Palafrugell, l'escriptor Josep Pla construïa, a través d'una tècnica realista i un racionalisme il·lustradament escèptic i pagesívolament sorrut, una memòria literària plena de sensualitat, ironia i observació. A "El Quadern Gris", Pla escrivia:

"De vegades em passejo pels carrers amb l'exclusiu objecte de mirar la cara dels homes i de les dones que passen. La cara dels homes i de les dones que han passat dels trenta anys, quina cosa impressionant! Quina concentració de misteris minúsculs i obscurs, a la mesura de l'home; de tristesa verinosa i impotent, d'il·lusions cadavèriques arrosegades anys i anys; de cortesia momentània i automàtica; de vanitat secreta i diabòlica; d'abatiment i de resignaciódavant del Gran Animal de la naturalesa i de la vida!" [3]

Segur que Puigmartí llegiria amb atenció aquest passatge perquè la seva pintura troba el seu pòrtic en la figuració, gairebé arquitectònica, del cap, i en l'admiració pel rostre on es mostra el Gran Animal de la vida de què parla Pla. El cap és el símbol del pensament i, en tant que això, el símbol també del desig de perdurar. Per aquest motiu, ha concentrat

PINTURA CON MIRADA

Cataluña ha sido capaz de situar alrededor de la Costa Brava a dos artistas que han resumido los dos grandes polos de comprensión de lo real de este siglo. En la comarca del Alt Empordà, y más concretamente en Cadaqués y Port-Lligat, Salvador Dalí tomaba del viento de tramontana y del juego de las rocas con el mar el sentido de una pintura "superreal" o, como ha codificado la historia del arte, "surrealista". En el Baix Empordà, sobretodo en Palafrugell, el escritor Josep Pla construía, a través de una técnica realista y un racionalismo ilustradamente escéptico y campesinamente adusto, una memoria literaria llena de sensualidad, ironía y observación. En "El Quadern Gris" Pla escribía:

"De vegades em passejo pels carrers amb l'exclusiu objecte de mirar la cara dels homes i de les dones que passen. La cara dels homes i de les dones que han passat dels trenta anys, quina cosa impressionant! Quina concentració de misteris minúsculs i obscurs, a la mesura de l'home; de tristesa verinosa i impotent, d'il.lusions cadavèriques arrosegades anys i anys; de cortesia momentània i automàtica; de vanitat secreta i diabòlica; d'abatiment i de resignació davant del Gran Animal de la naturalesa i de la vida !" [3]

Seguro que Puigmartí leería con atención este pasaje porque su pintura encuentra su pórtico en la figuración, casi arquitectónica, de la cabeza y en la admiración por el rostro, donde se muestra el Gran Animal de la vida de la que habla Pla. La cabeza es el símbolo del pensamiento y, a la vez, el símbolo también del deseo de perdurar. Por este motivo, ha con-

diverses sèries sobre el cap: els seus "Africans", "L'enigma", "Rostres amb rastre" o "Figuracions oxidades" són exemples diàfans del que diem. El cap marca un límit dintre del qual és tot, o bé no es troba res. És el símbol de la ment, del sentiment i, per tant, del cosmos. Tota realitat, percebuda o sentida, conceptualitzada o imaginada, s'hi conté. Pintant dins d'un cap es pot arribar a pintar el món.

centrado diversas series sobre la cabeza: sus "Africans", "L'enigma", "Rostres amb rastre" o "Figuracions oxidades" son ejemplos diáfanos de lo que decimos. La cabeza marca un límite dentro del cual está todo o bien no se encuentra nada. Es el símbolo de la mente, del sentimiento y, por lo tanto, del cosmos. Toda realidad, percibida o sentida, conceptualizada o imaginada, está ahí contenida. Pintando dentro de una cabeza se puede llegar a pintar el mundo.

Adolescent, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97 × 130
Acrílico y óleo sobre tela

Ara bé, l'espectador observarà que juntament amb el cap cobra gran importància l'elaboració d'un rostre amb la presència de l'ull o dels ulls, depèn del cas. La complexitat del tema en Puigmartí resulta evident, ja que recorre tots els seus registres expressius. Tornem a Pla:

"Hi ha dies que invento qualsevol pretext per parlar amb la gent que vaig trobant. Els miro els ulls. És una mica difícil. És l'última cosa que la gent es deixa mirar. M'esborrona de veure l'escassa quantitat de persones que conserven en la mirada algun rastre d'il·lusió i de poesia -de la il·lusió i de la poesia dels disset anys. De la majoria dels ulls, se n'ha esbravat tot esclat per les coses inconcretes i gracioses, gratuïtes, fascinadores, incertes, apassionants. Les mirades són dures o mòrbides o falses, però totalment arrasades." [4]

Aquesta fixació de l'ull és un dels elements que recorren la història de la pintura occidental. Pintar l'ull no és tan sols dotar de mirada la pintura, sinó, sobretot, construir una visió del món amb les seves mentides i les seves veritats, les seves victòries i les seves derrotes. Saber és saber mirar. Mirar l'ull és dialogar amb aquest saber mirar. I pintar-lo és gosar crear aquest saber. En la història de la pintura catalana ocupa un lloc central el motiu de l'ull. Si més no, dos ulls tesen amb força aquest procés. D'una banda, els ulls romànics del pantòcrator de Sant Climent de Taüll ens transporten a la mirada divina, còsmica, on es confon l'horitzó indefinit amb l'eternitat. El misteri es resumeix en l'ordre de la mirada majestàtica del pare. I així, des de l'àbsid d'una església romànica del Pirineu, tenim el símbol de la mirada aèria. D'una altra, l'ull

Ahora bien, el espectador observará que junto con la cabeza cobra gran importancia la elaboración de un rostro con la presencia del ojo o de los ojos, depende del caso. La complejidad del tema en Puigmartí resulta evidente ya que recorre todos sus registros expresivos. Volvamos a Pla:

"Hi ha dies que invento qualsevol pretext per parlar amb la gent que vaig trobant. Els miro els ulls. És una mica difícil. És l'última cosa que la gent es deixa mirar. M'esborrona de veure l'escassa quantitat de persones que conserven en la mirada algun rastre d'il.lusió i de poesia - de la il.lusió i de la poesia dels disset anys. De la majoria dels ulls, se n'ha esbravat tot esclat per les coses inconcretes i gracioses, gratuïtes, fascinadores, incertes, apassionants. Les mirades són dures o mòrbides o falses, però totalment arrasades." [4]

Esta fijación del ojo es uno de los elementos que recorren la historia de la pintura occidental. Pintar el ojo no es tan solo dotar de mirada la pintura sino, sobretodo, construir una visión del mundo con sus mentiras y sus verdades, sus victorias y sus derrotas. Saber es saber mirar. Mirar el ojo es dialogar con este saber mirar. Y pintarlo es atreverse a crear este saber. En la historia de la pintura catalana ocupa un lugar central el motivo del ojo. Por lo menos, dos ojos tesan con fuerza este proceso. Por un lado, los ojos románicos del pantocrátor de Sant Climent de Taüll nos transportan a la mirada divina, cósmica, donde se confunden el horizonte indefinido con la eternidad. El misterio se resume en el orden de la mirada mayestática del padre. Y así, desde el ábside de una iglesia románica de los Pirineos, tenemos el símbolo de la mirada aérea. Por otro lado, el ojo en los cua-

en els quadres de Miró. Es tracta de l'ull que somnia, que imagina, que contempla el mite no ja tant des del símbol com des de l'esquema interior del cervell humà. És l'ull que dóna forma als éssers que poblen el seu món, i també l'ull que acaba confonent-se amb el sol en un llenguatge meravellós amb les constel·lacions. "El carnaval de l'arlequí" o "L'estel matinal" són alguns exemples d'això que diem. Al capdavall, l'ull mironià comparteix amb el del Crist de Taüll la significació d'il·luminar una consciència còsmica, un sentit en l'univers.

dros de Miró. Se trata del ojo que sueña, que imagina, que contempla el mito no ya tanto desde el símbolo como desde el esquema interior del cerebro humano. Es el ojo que da forma a los seres que pueblan su nuevo mundo, y también el ojo que acaba confundiéndose con el sol en un lenguaje maravilloso con las constelaciones. "El carnaval de l' arlequí" o "L'estel matinal" son algunos ejemplos de lo que decimos. En el fondo, el ojo mironiano comparte con el Cristo de Taüll la significación de iluminar una conciencia cósmica, un sentido en el universo.

Puigmartí, pintor autodidacta i rebel a les classificacions i al joc d'influències, dialoga, potser sense massa consciència, amb aquesta gran tradició de la pintura catalana, i s'hi situa amb un llenguatge ple de força i matisos. El cap i els ulls són els elements figuratius que més i millor unifiquen una obra dispar, a voltes irreductible, però també original i colpidora.

Puigmartí, pintor autodidacta y rebelde a las clasificaciones y al juego de influencias, dialoga, quizás sin demasiada conciencia, con esta gran tradición de la pintura catalana, y se sitúa en ella con un lenguaje lleno de fuerza y matices. La cabeza y los ojos son los elementos figurativos que más y mejor unifican una obra dispar, a veces irreducible, pero también original y impresionante.

Caps amunt caps avall, 1996
Acrílic i oli sobre tela 260x194
Acrílico y óleo sobre tela

VITALISME VERSUS DESCOMPOSICIÓ

Puigmartí pertany al tipus de pintor que saben dibuixar i que viuen familiaritzats amb les tècniques de la pintura. Això fa que la seva obra sigui dúctil, imaginativa, capaç de generar sempre noves formes i d'impactar al públic. Ara bé, ensems amb això, en la seva pintura hi ha una preocupació moral, un intent de captar la complexitat humana a través del cicle que va des de l'optimisme frívol fins a la tragèdia de la malaltia. El vitalisme es canalitza a través, si més no, de tres vies fonamentals que es complementen. D'una banda, la seva pintura matèrica posseeix un llenguatge terrestre dotat d'una força volcànica. D'una altra, els traços africans esdevenen també símbol d'energia eròtica. Per últim, els llavis destaquen en quadres com els amants que es besen, d'una gran capacitat de suggerència.

Malgrat tot, el paradigma del vitalisme de Puigmartí es troba en allò que hem anomenat erotisme líric. Com hem vist, aquesta etapa es desenvolupa en el París dels anys setanta i continua a Hollywood al llarg dels vuitanta. Com a resultat d'aquesta tasca, tenim el dibuix d'unes dones perfectes, altament erotitzades, i que barregen en la seva figuració la nitidesa del maniquí i la ciència-ficció. Cal advertir la bellesa i els matisos dels ulls a mesura que avança la sèrie, i una mena de disseny anatòmic que recorda alguns dels apunts sobre enginyeria genètica plantejats al film *Blade Runner*. Puigmartí recrea una simbologia de la fastuositat a partir de la barreja de sexe i frivolitat. La copa de

VITALISMO VERSUS DESCOMPOSICIÓN

Puigmartí pertenece al tipo de pintores que saben dibujar y que viven familiarizados con las técnicas de la pintura. Este hecho hace que su obra sea dúctil, imaginativa, capaz de generar siempre formas nuevas y de impactar al público. Pero, al mismo tiempo, en su pintura, hay una preocupación moral, un intento de captar la complejidad humana a través del ciclo que va desde el optimismo frívolo hasta la tragedia de la enfermedad. El vitalismo se canaliza a través de tres vías fundamentales que se complementan. Por un lado, su pintura matérica posee un lenguaje terrestre dotado de una fuerza volcánica. Por otro, los trazos africanos se convierten también en símbolo de energía erótica. Por último, los labios destacan en cuadros como los amantes que se besan, con una gran capacidad de sugerencia.

A pesar de todo, el paradigma del vitalismo de Puigmartí se encuentra en aquello que hemos llamada erotismo lírico. Como hemos visto, esta etapa se desarrolla en el París de los años setenta y continua en Hollywood a lo largo de los ochenta. Como resultado de esta tarea, tenemos el dibujo de unas mujeres perfectas, altamente erotizadas, y que mezclan en su figuración la nitidez del maniquí y la ciencia-ficción. Se debe advertir la belleza y los matices de los ojos a medida que avanza la serie, y un tipo de diseño anatómico que recuerda algunos de los puntos sobre ingeniería genética planteados en el film Blade Runner. *Puigmartí recrea una simbología de la fastuosidad a partir de la mezcla de sexo y frivolidad. La copa de cava, las*

cava, les serpentines, els barrets de copa, la pell rosada, els ulls de llargues pestanyes, els mugrons o les natges recreen un erotisme original i, en el cas dels quadres on s'introdueix un mosqueter o un soldat d'època, un gest d'humor. Voldria subratllar l'ús del rosat dels cossos damunt fons en blanc i, a voltes, incrustacions de metalls. Allà on no arriba el blanc, Puigmartí cerca un esclat lluminós amb el collage metàl·lic. Surrealisme o hiperrealisme? Hi ha un moment en què Puigmartí esdevé un alquimista de les estètiques del segle XX. Per imaginació i llibertat, el superreal impulsa el seu món. Per domini de la matèria i el dibuix, el realisme hi irromp amb força. La intersecció d'ambdues capacitats genera un estil molt particular i difícil d'encasellar.

serpentinas, los sombreros de copa, la piel rosada, los ojos de largas pestañas, los pezones o las nalgas recrean un erotismo original y, en el caso de los cuadros donde se introduce un mosquetero o un soldado de época, un gesto de humor. Quisiera subrayar el uso del rosado de los cuerpos sobre fondo blanco y, a veces, incrustaciones de metales. Allí donde no llega el blanco, Puigmartí busca un estallido luminoso con el collage metálico. ¿Surrealismo o hiperrealismo? Hay un momento en el que Puigmartí se convierte en alquimista de las estéticas del siglo XX. Por imaginación y libertad, lo superreal impulsa su mundo. Para dominio de la materia y el dibujo, el realismo irrumpe con fuerza. La intersección de ambas capacidades genera un estilo muy particular y difícil de encasillar.

Clónicas, 1985
Acrílic i oli sobre tela 230×135
Acrílico y óleo sobre tela

En certa mesura, les seves escultures -per dir-ho amb un terme clàssic, tot i que més aviat haurlem de parlar d'artefactes poètico-pictòrics- assumeixen la totalitat d'aquest llenguatge. Allò que sobta és que realitzi aquestes obres a partir de materials completament innobles. Suros abandonats, mobles vells, vidres, llaunes, peces d'automòbils, miralls trencats.., li serveixen de base per al color, el dibuix i la incrustació d'elements lluents. El resultat és un lirisme barroc que ens parla de la força de l'art en la transfiguració del real. El que era lleig, inservible, brossa, ara és motiu de decoració. Com en la pintura, Puigmartí encerta en la creació de criatures pròpies, éssers d'invenció original que ens parlen d'un creador ric i amb un estil enèrgic.

En cierta medida, sus esculturas -por decirlo con un término clásico, a pesar de que más bien deberíamos hablar de artefactos poéticos-pictóricos- asumen la totalidad de este lenguaje. Lo que sorprende es que realice estas obras a partir de materiales completamente innobles. Corchos abandonados, muebles viejos, cristales, latas, piezas de automóviles, espejos rotos... le sirven de base para el color, el dibujo y la incrustación de elementos brillantes. El resultado es un lirismo barroco que nos habla de la fuerza del arte en la transfiguración de lo real. Lo que era feo, inservible, basura, ahora es motivo de decoración. Como en la pintura, Puigmartí acierta en la creación de criaturas propias, seres de invención original que nos hablan de una creador rico y con un estilo enérgico.

Mademoiselle, 1993
Escultura
Escultura

Per què no?, 1993
Escultura
Escultura

A l'altra banda, hi ha la mirada amarga del real, la impossibilitat de dominar el món i, fins i tot, la temença a la destrucció. Puigmartí ha sabut bastir tot aquest llenguatge al llarg del temps al voltant de la metàfora de la descomposició.

Al otro lado se encuentra la mirada amarga de lo real, la imposibilidad de dominar el mundo e, incluso, el miedo a la destrucción. Puigmartí ha sabido construir todo este lenguaje a lo largo del tiempo alrededor de la metáfora de la descomposición.

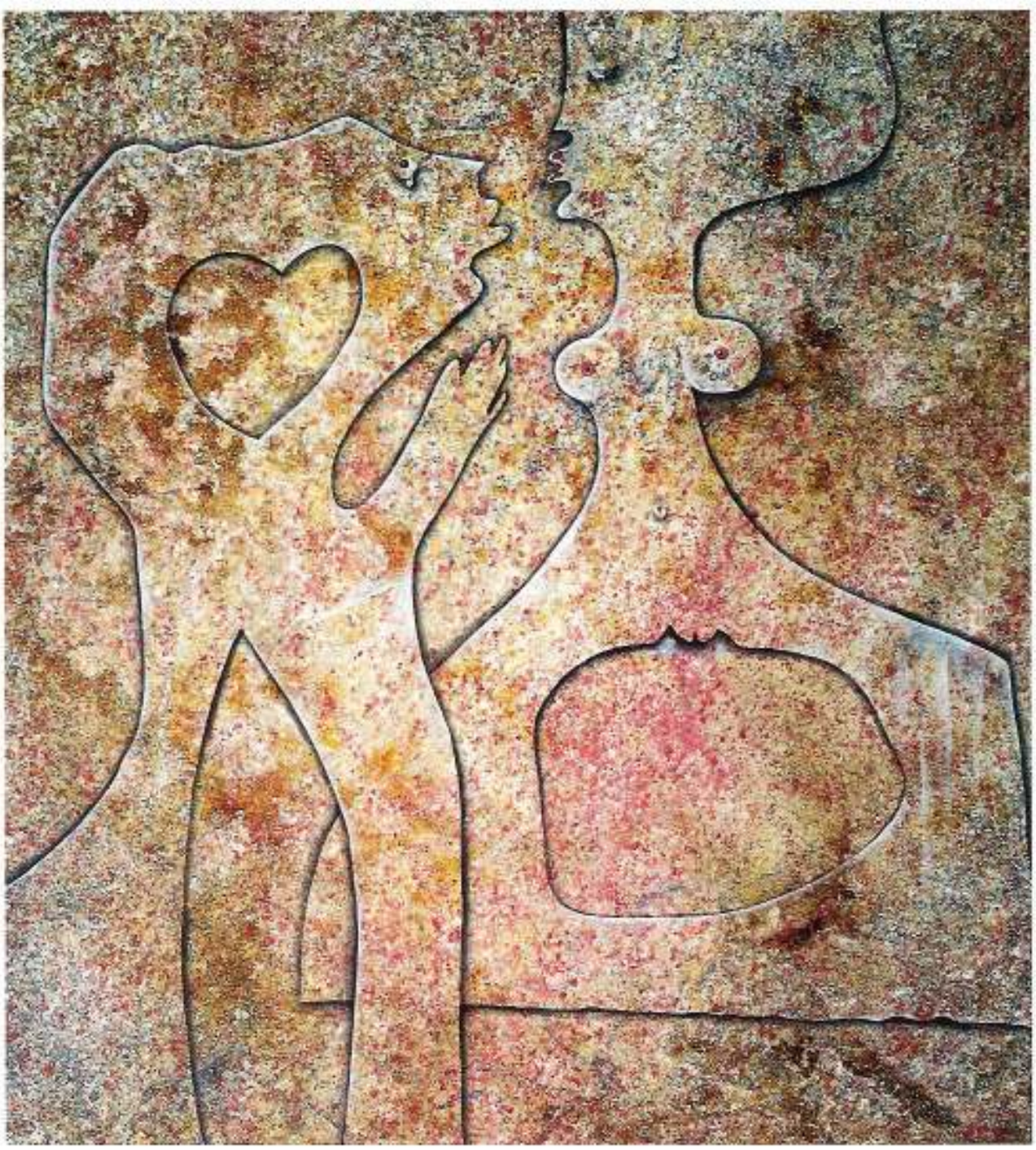

Romeu i Julieta, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Especialment en el grup de pintures "Creus matèriques", on la creu esdevé el símbol de la trobada entre la terra i el cel, el dolor i l'esperança de la salvació, l'energia terrestre i la desaparició. Ara bé, el tramat, la densitat pictòrica, el xoc de línies no volen pas dir que estiguem davant d'un llenguatge de finitud. Contràriament, Puigmartí concep la descomposició com la transformació cap a una nova realitat, un trànsit estrany, potser dolorós, però que conté en ell mateix la força de la vida, inaturable.

En la seva obra a partir dels anys noranta, aquest fet s'accentua i marca el contrapès al seu lirisme eròtic. La sèrie "Rostres amb rastre" determina el misteri de l'ull problematitzat, de la ment que arriba a ser conscient dels límits i del desconeixement que posseeix de la realitat. "Figures oxidades" extrema aquest sentit. La varietat humana té un denominador comú: la descomposició, enllà del cos, del cap en tant que símbol de tot l'espectre mental. Amb els ocres, Puigmartí genera un discurs sobre l'or del pensament i el confon amb el ponent de la llum. Com la molsa damunt la pedra, les taques que esquitxen els seus rostres són vida i alhora signe del final d'una realitat per esdevenir-ne una altra. Un aspecte important en les darreres composicions és l'elaboració de puzles. Amb ells, Puigmartí recupera el concepte de retaule per aproximar-se a través del fragment a la complexitat del real. Som davant l'intercanviable i apassionant retaule de la ment, de l'ull que s'abisma en la ment, i s'interroga sobre el destí de la vida. Una obra oberta, doncs, que ens parla sobretot de l'espècie humana com un gran projecte de llibertat. Potser perquè com va afirmar Magritte: *"La liberté, c'est la possibilité d'être, et non l'obligation d'être"*. [5]

Especialmente en el grupo de pinturas "Creus matèriques", donde la cruz se convierte en el símbolo del encuentro entre la tierra y el cielo, el dolor y la esperanza de la salvación, la energía terrestre y la desaparición. Ahora bien, el tramado, la densidad pictórica, el choque de líneas no significa que estemos ante un lenguaje de finitud. Contrariamente, Puigmartí concibe la descomposición como la transformación hacia una nueva realidad, un tránsito extraño, quizás doloroso, pero que contiene en él mismo la fuerza de la vida, imparable.

En su obra, a partir de los años noventa, este hecho se acentúa y marca el contrapeso a su lirismo erótico. La serie "Rostres amb rastre" determina el misterio del ojo problematizado, de la mente que llega a ser consciente de los límites y del desconocimiento que posee de la realidad. "Figures oxidades" extrema este sentido. La variedad humana tiene un denominador común: la descomposición, más allá del cuerpo, de la cabeza, como símbolo de todo el espectro mental. Con los ocres Puigmartí genera un discurso sobre el oro del pensamiento y lo confunde con el poniente de la luz. Como el musgo sobre la piedra, las manchas que salpican sus rostros son vida y al mismo tiempo signo del final de una realidad para convertirse en otra. Un aspecto importante en las últimas composiciones es la elaboración de puzles. Con ellos, Puigmartí recupera el concepto de retablo para aproximarse a través del fragmento a la complejidad de lo real. Estamos delante del intercambiable y apasionante retablo de la mente, del ojo que se abisma en la mente y se interroga sobre el destino de la vida. Una obra abierta, pues, que nos habla sobretodo de la especie humana como un gran proyecto de libertad. Quizás porque como afirmó Magritte: "La liberté c'est la possibilité d'être, et non l'obligation d'être" .[5]

1

"todos hemos estado de acuerdo en comprender el arte contemporáneo como un medio de conocimiento".

Poesia i Revolució, Obres Completes, Vol. IV, Edicions 62, 1990. Barcelona, Pàg. 88

2

"La poesia no oblida el misteri del món: no és un mitjà d'evasió ni de gust per la imaginació, és la presència de l'esperit".

"La poesía no olvida el misterio del mundo: no es un medio de evasión ni de gusto por la imaginación, es la presencia del espíritu".

Le véritable art de peindre, France, Draegen Éditeur, 1978, Pàg 43

3

"A veces paseo por las calles con el exclusivo objeto de mirar la cara de los hombres y las mujeres que pasean. ¡La cara de los hombres y las mujeres que han pasado los treinta años, que cosa tan impresionante! ¡Que concentración de misterios minúsculos y oscuros, a la medida del hombre; de tristeza venenosa e impotente, de ilusiones cadavéricas arrastradas años tras años; de cortesía momentánea y automática; de vanidad secreta y diabólica; de abatimiento y de resignación ante el Gran Animal de la naturaleza y la vida!".

Obra Completa Josep Pla, Edició 10è Aniversari, Vol.I ***El Quadern Gris***, Edicions Destino, 1992, Barcelona, Pàg. 42.

4

"Hay días que invento cualquier pretexto para hablar con la gente que voy encontrando. Les miro a los ojos. Es un poco difícil. Es lo último que la gente se deja mirar. Me impresiona ver la escasa cantidad de personas que conservan en la mirada algún rastro de ilusión y de poesía – de la ilusión y de la poesía de los diecisiete años. De la mayor parte de los ojos, se ha desbravado cualquier estallido por las cosas inconcretas y graciosas, gratuitas, fascinadoras, inciertas, apasionantes. Las miradas son duras o mórbidas o falsas, pero totalmente arrasadas".

Obra Completa Josep Pla, Edició 10è Aniversari, Vol.I ***El Quadern Gris***, Edicions Destino, 1992, Barcelona, Pàg. 42.

5

"La llibertat és la possibilitat de ser, i no l'obligació de ser".

"La libertad es la posibilidad de ser, y no la obligación de ser".

Le véritable art de peindre, France, Draegen Éditeur, 1978, Pàg 52

Vicenç Llorca, poeta i assagista, va néixer a Barcelona l'any 1965. Com a poeta es va donar a conèixer l'any 1987 amb el llibre **La Pèrdua** (Columna Edicions, 1987) al qual van seguir, l'any 1989, **Places de Mans** - que va obtenir el III Premi Salvador Espriu- i **L'Amic Desert** - que va merèixer també un important guardó: el XXIX Premi Ausiàs March. L'any 1995 apareixia **Atles d'Aigua**, després d'aconseguir el pretigiós premi Vicent Andrés Estellès en la XXIV edició. La traducció en castellà, **Atlas de Agua**, ha aparegut a l'editorial Huerga y Fierro (Madrid, 1997).

Com a escriptor d'assaig ha publicat diversos estudis crítics sobre literatura: **Màrius Sampere, Assaig de revisió del realisme històric** (1989), **Salvar-se en la paraula; Introducció a la novel.lística de Miquel Àngel Riera** -que en 1995 va obtenir el guardó del VI premi Joaquim Xirau d'assaig - i el llibre, també d'assaig, sobre la metàfora i el sentit a la fi de segle: **L'entusiasme reflexiu** (Edicions La Magrana, 1997) que va veure la llum en una primera edició en llengua gallega amb el títol **O entusiamo reflexivo** (Espiral Maior, A Coruña, 1996). Dins del gènere dels llibres de viatge ha escrit amb d'altres col.laboradors: **La Catalogne et Barcelone** (Larousse 1992, Paris).

Vicenç Llorca ha traduït al català autors com Carson McCullers o Jean Cocteau i ha col.laborat amb els principals diaris i revistes del país aconseguint diferents premis de reconeixement periodístic. Tanmateix, ha fet una intensa tasca cultural com a Secretari de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1991-1996) i com a membre de la Junta directiva d'European Writers' Congress (1994-1996).

Vicenç Llorca, poeta y ensayista, nació en Barcelona en 1965. Como poeta se dio a conocer en 1987 con el libro ***La Pèrdua*** *(Columna Edicions, 1987) al que siguieron, en 1989,* ***Places de Mans*** *- que obtuvo el III Premi Salvador Espriu- y* ***L'Amic Desert*** *- que mereció también un importante galardón: el XXIX Premi Ausiàs March. En 1995 aparecía* ***Atles d'Aigua*** *tras conseguir el prestigioso premio Vicent Andrés Estellés en su XXIV edición. Su traducción en castellano,* ***Atlas de Agua****, ha aparecido en Huerga y Fierro (Madrid, 1997).*

Como ensayista ha publicado diversos estudios críticos sobre literatura: ***Màrius Sampere, Assaig de revisió del realisme històric*** *(1989),* ***Salvar-se en la paraula; Introducció a la novel.lística de Miquel Àngel Riera*** *(1995, VI Premio Joaquim Xirau de ensayo), y el libro de ensayo sobre la metáfora y el sentido en el fin de siglo:* ***L'entusiasme reflexiu*** *(Edicions La Magrana, 1997) cuya primera edición vio la luz en lengua gallega bajo el título de* ***O entusiasmo reflexivo*** *(Espiral Maior, A Coruña, 1996). También, y dentro del género de los libros de viajes, ha escrito en colaboración* ***La Catalogne et Barcelone*** *(Larousse, 1992, París).*

Traductor al catalán de autores como Carson MacCullers o Jean Cocteau, ha colaborado en los principales diarios y revistas del país obteniendo diferentes premios de reconocimiento periodístico. Igualmente ha realizado una intensa labor cultural como Secretario de la Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1991-1996) y como miembro de la Junta directiva d'European Writers' Congress (1994-1996).

Enigma, 1997
Oli sobre tela
Óleo sobre tela

OBRA

OBRA

Paleta i barret, 1947
Oli sobre tela 60×73
Óleo sobre tela

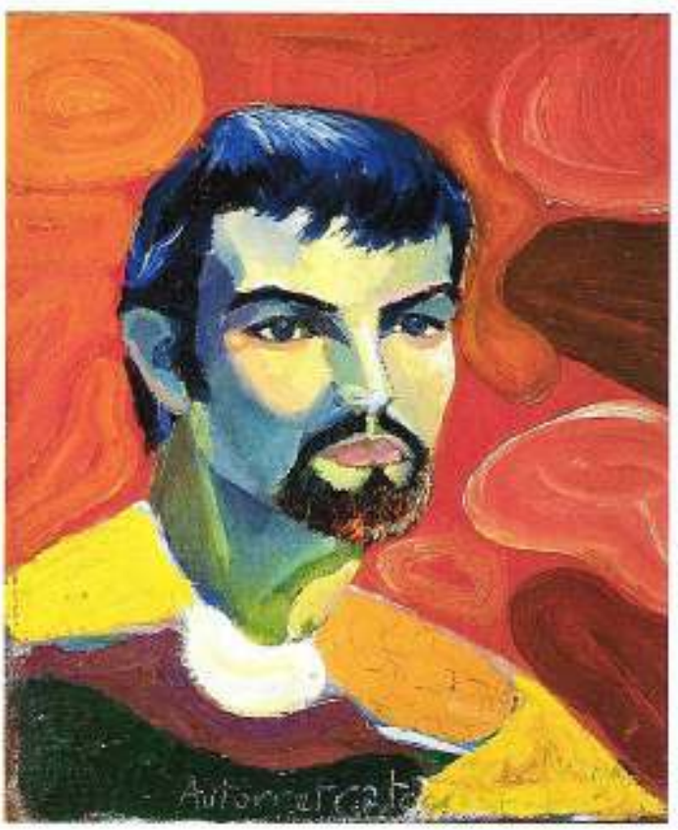

Autoretrat, 1953
Oli sobre fusta 38×45
Óleo sobre madera

Reflexes, 1954
Acrílic i oli sobre tela 116×81
Acrílico y óleo sobre tela

Doble perfil, 1955
Acrílic i oli sobre tela 92×65
Acrílico y óleo sobre tela

Peixos i lluna, 1957
Cola, sorra i acrílic sobre tela 92×60
Cola, arena y acrílico sobre tela

Creu blanca, 1960
Matèria cremada i oli sobre tela 46×73
Materia quemada y óleo sobre tela

Columna negra, 1960
Matèria cremada sobre tela 73×180
Materia quemada sobre tela

Gran creu, 1960
Matèria cremada i
oli sobre tela 130x270
Materia quemada y
óleo sobre tela

Profunditat N, 1961
Acrílic, oli i traces de fum sobre tela 73×92
Acrílico, óleo y trazos de humo sobre tela

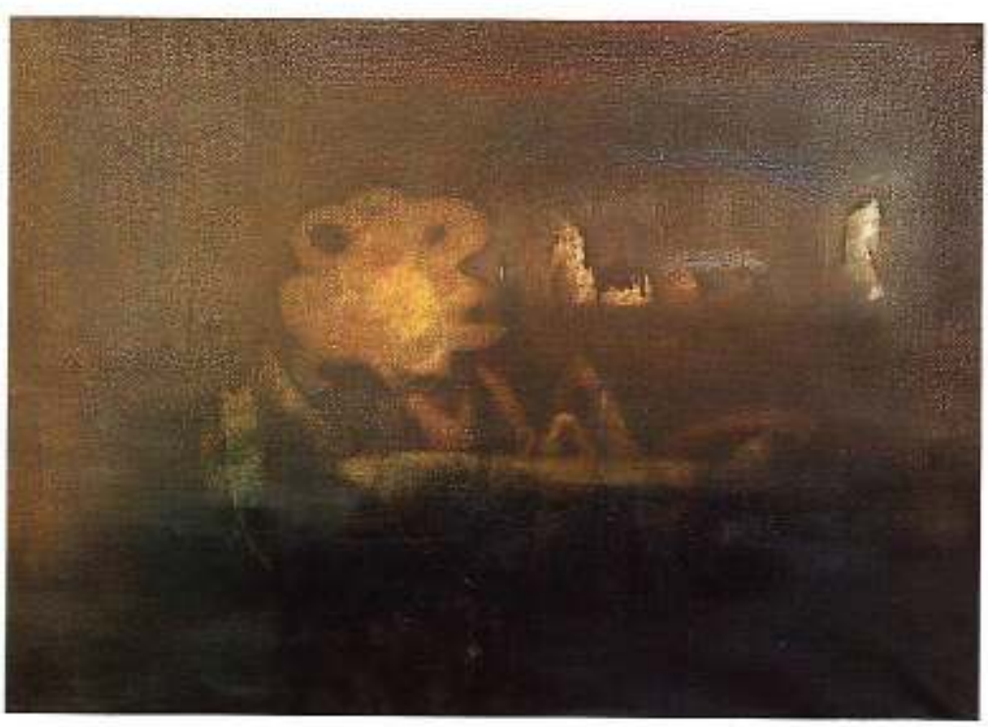

Profunditat D, 1961
Acrílic, oli i traces de fum sobre tela 130×97
Acrílico, óleo y trazos de humo sobre tela

Profunditat C, 1961
Acrílic, oli i traces de fum sobre tela 81×100
Acrílico, óleo y trazos de humo sobre tela

Intimitat, 1961
Acrílic, oli i collage sobre tela 81×100
Acrílico, óleo y collage sobre tela

Perfil dorat i vermell, 1971
Acrílic i oli sobre tela 55×46
Acrílico y óleo sobre tela

Rostre, 1971
Acrílic i oli sobre tela 73×60
Acrílico y óleo sobre tela

Perfil i arabesc, 1971
Acrílic i oli sobre tela 41×27
Acrílico y óleo sobre tela

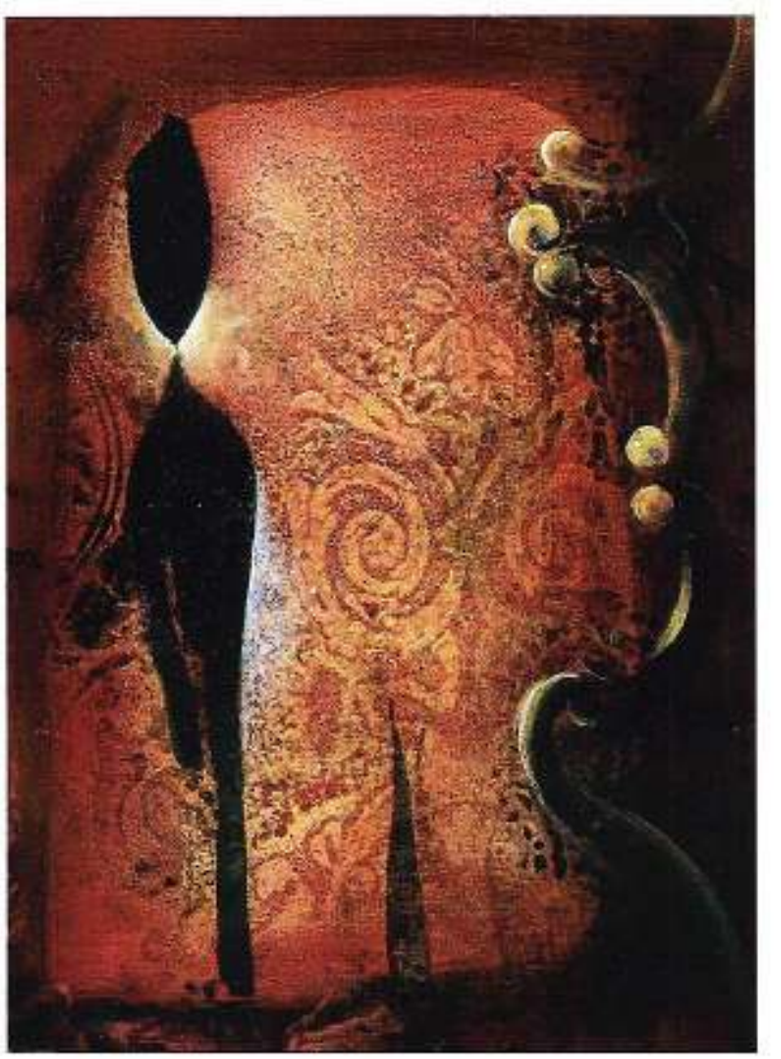

Petit touche, 1971
Acrílic i oli sobre tela 33×24
Acrílico y óleo sobre tela

Abracadabra, 1973
Acrílic i oli sobre tela 130x195
Acrílico y óleo sobre tela

Exodus au ciel, 1973
Acrílic i oli 116x89
Acrílico y óleo

Dona i mosqueter 1, 1974
Acrílic i oli sobre tela 100×100
Acrílico y óleo sobre tela

Dona i mosqueter 2, 1974
Acrílic i oli sobre tela 100×100
Acrílico y óleo sobre tela

Dona i mosqueter 3, 1974
Acrílic i oli sobre tela 100×100
Acrílico y óleo sobre tela

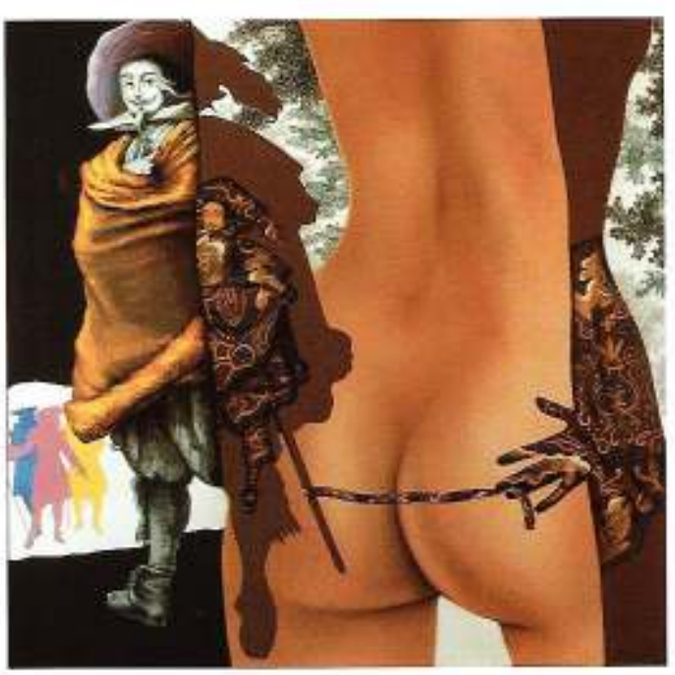

General i dona, 1974
Acrílic i oli sobre tela 100×100
Acrílico y óleo sobre tela

Joc de mans, 1975
Acrílic i oli sobre tela 65×54
Acrílico y óleo sobre tela

Mirons, 1975
Acrílic i oli sobre tela 81×65
Acrílico y óleo sobre tela

Sortida de pit, 1977
Acrílic i oli sobre tela 130×195
Acrílico y óleo sobre tela

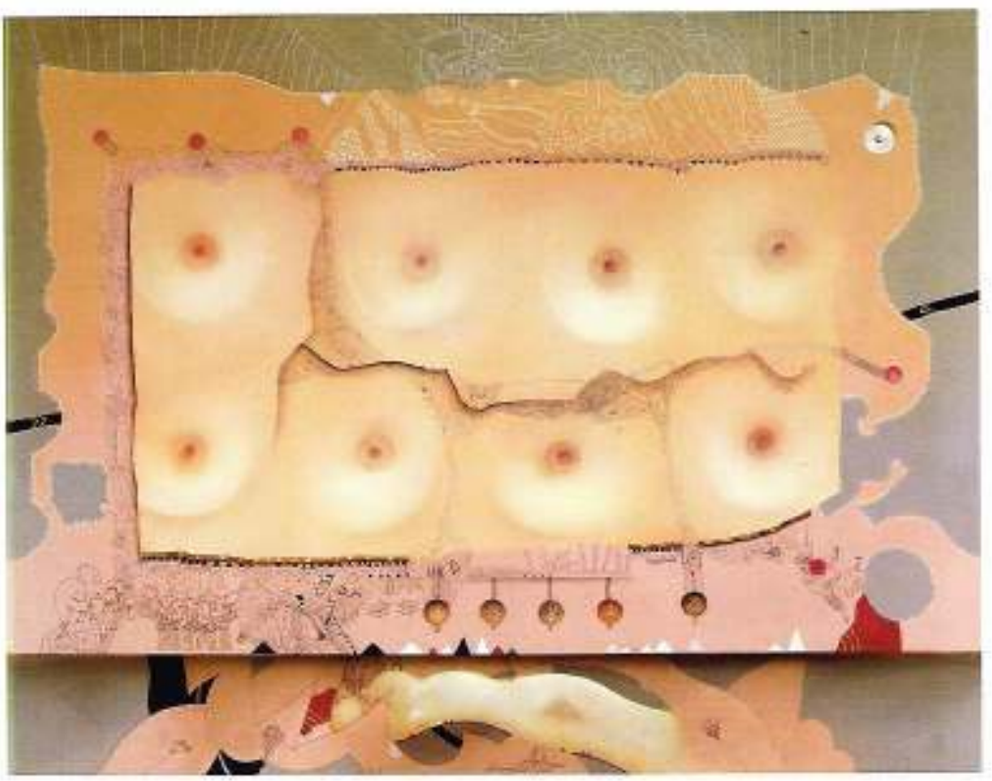

Still alive, 1977
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Estranya fèmina, 1977
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Triangle, 1977
Acrilic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Dream, 1977
Acrilic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Maniquis articulats, 1978
Acrílic i oli sobre tela 198×298
Acrílico y óleo sobre tela

Dama blanca, 1983
Acrílic i oli sobre tela 130×195
Acrílico y óleo sobre tela

Dama especial 1, 1983
Acrílic i oli sobre tela 41×33
Acrílico y óleo sobre tela

Dama especial 2, 1983
Acrílic i oli sobre tela 41×33
Acrílico y óleo sobre tela

Espanta cigales, 1983
Acrílic i oli sobre tela 130x195
Acrílico y óleo sobre tela

Love machine, 1985
Acrílic i oli sobre tela 145×220
Acrílico y óleo sobre tela

Cargol, 1985
Acrílic i oli sobre tela 130×223
Acrílico y óleo sobre tela

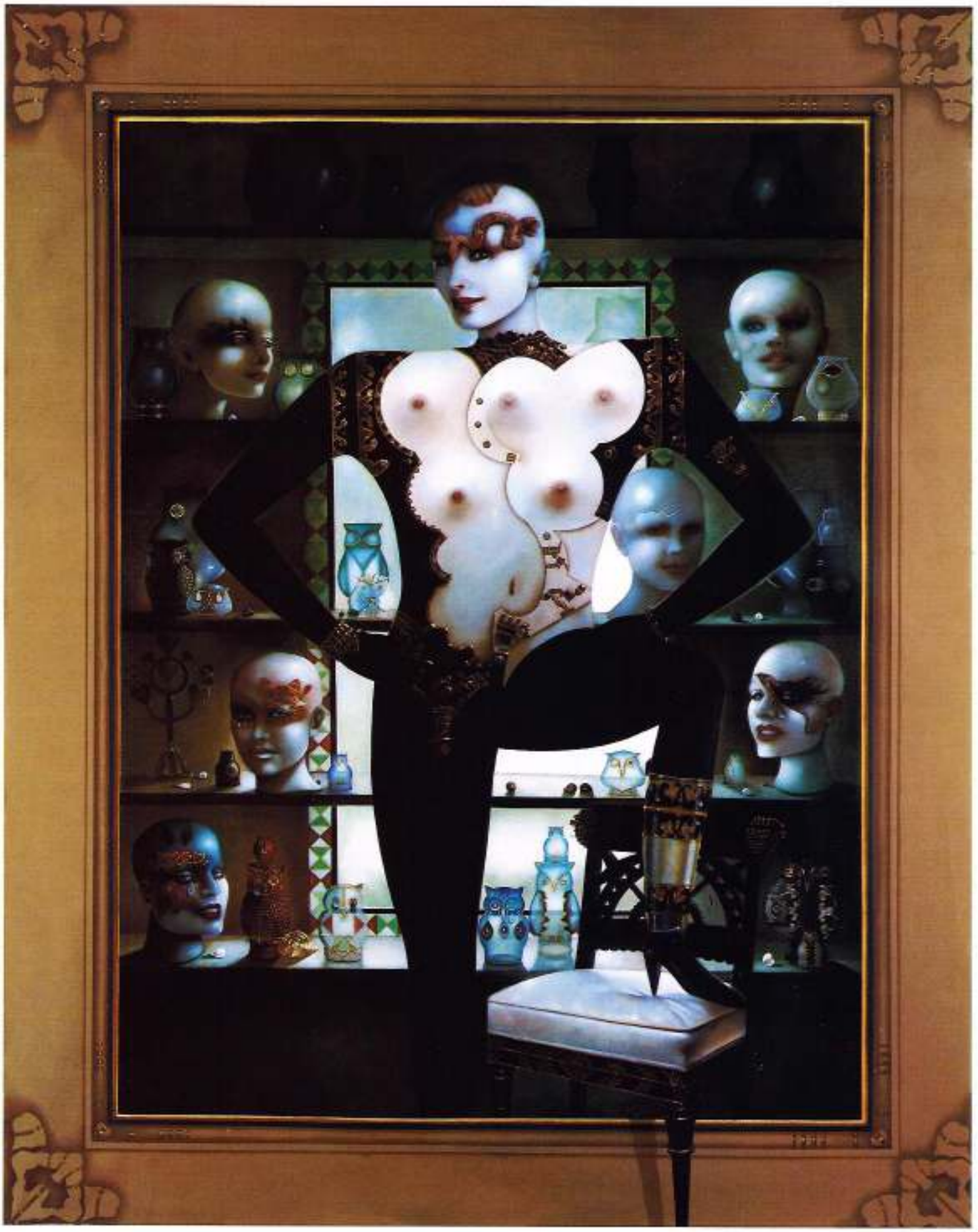

Travesti, 1985
Acrílic i oli sobre tela 179×226
Acrílico y óleo sobre tela

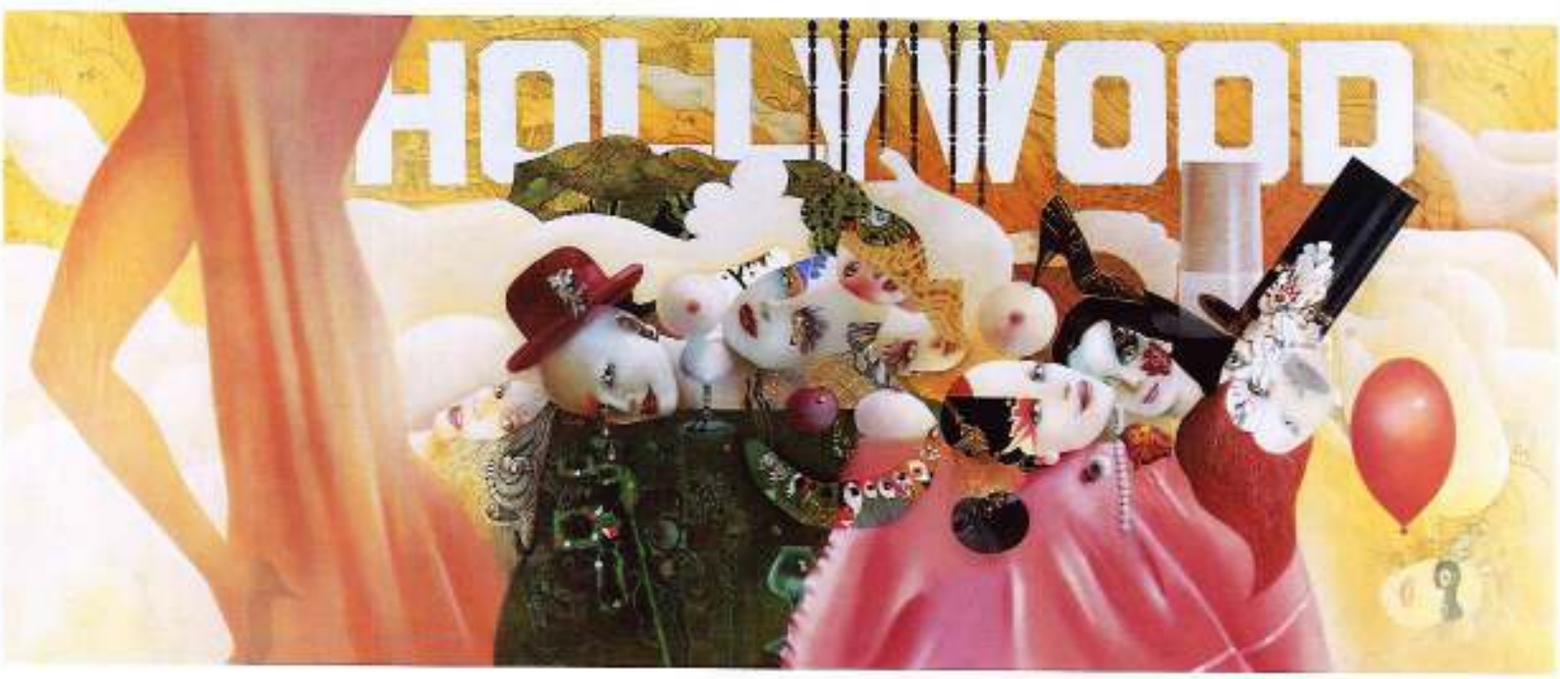

Hollywood still live, 1986
Acrílic i oli sobre tela 320×127
Acrílico y óleo sobre tela

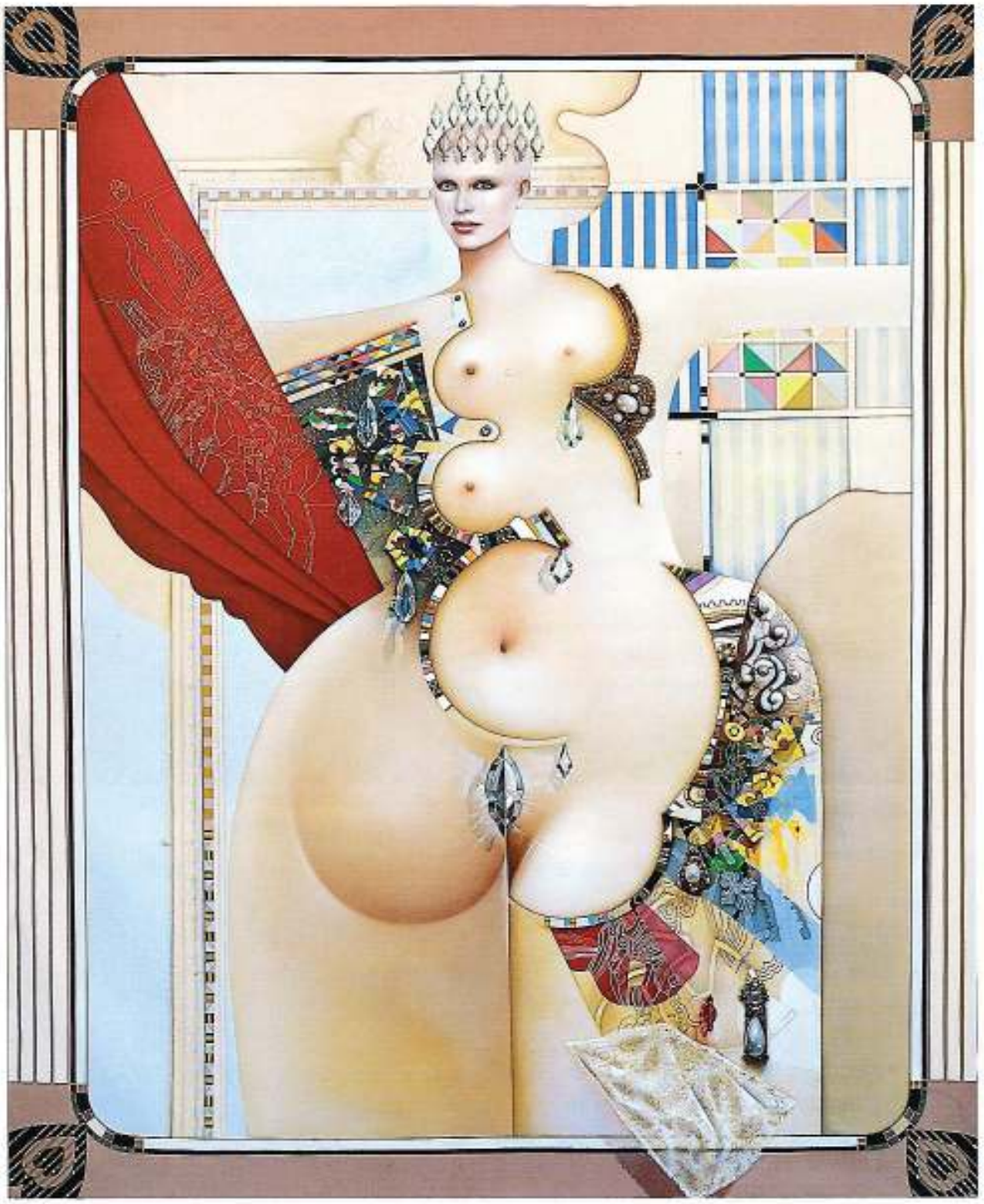

Menina especial, 1986
Acrílic i oli sobre tela 177×221
Acrílico y óleo sobre tela

Top model, 1986
Acrílic i oli sobre tela 144x217
Acrílico y óleo sobre tela

Manuela, 1986
Acrílic i oli sobre tela 267×177
Acrílico y óleo sobre tela

Carnaval clònic, 1987
Acrílic i oli sobre tela 345×200
Acrílico y óleo sobre tela

Partit, 1989
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Beso, 1989
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Nu vestit, 1989
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

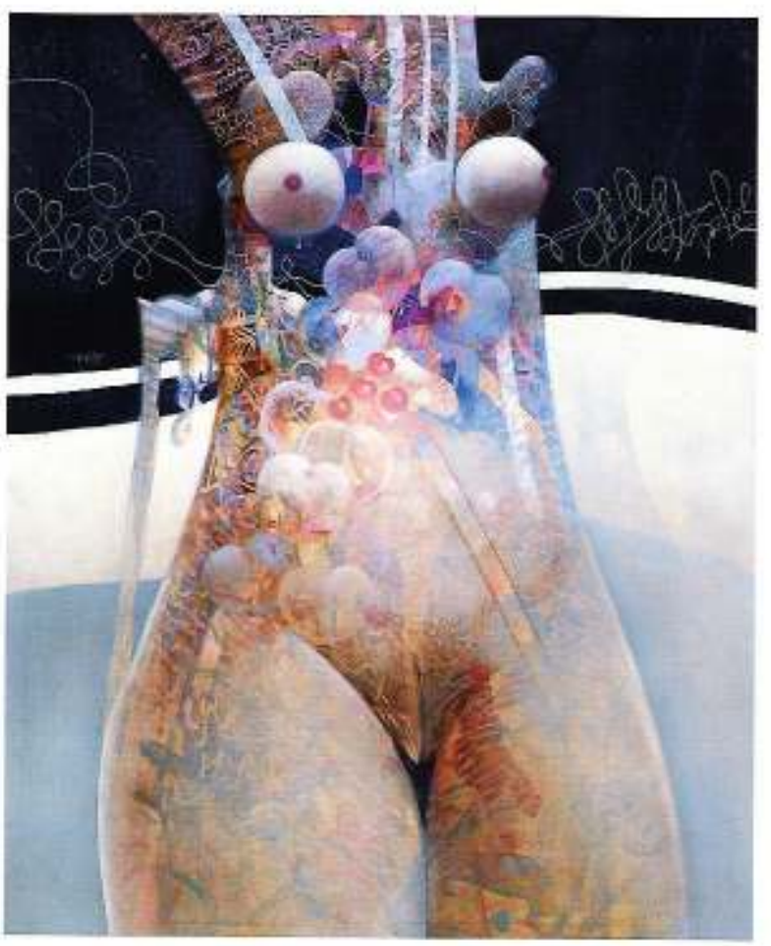

Torso frutero, 1989
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

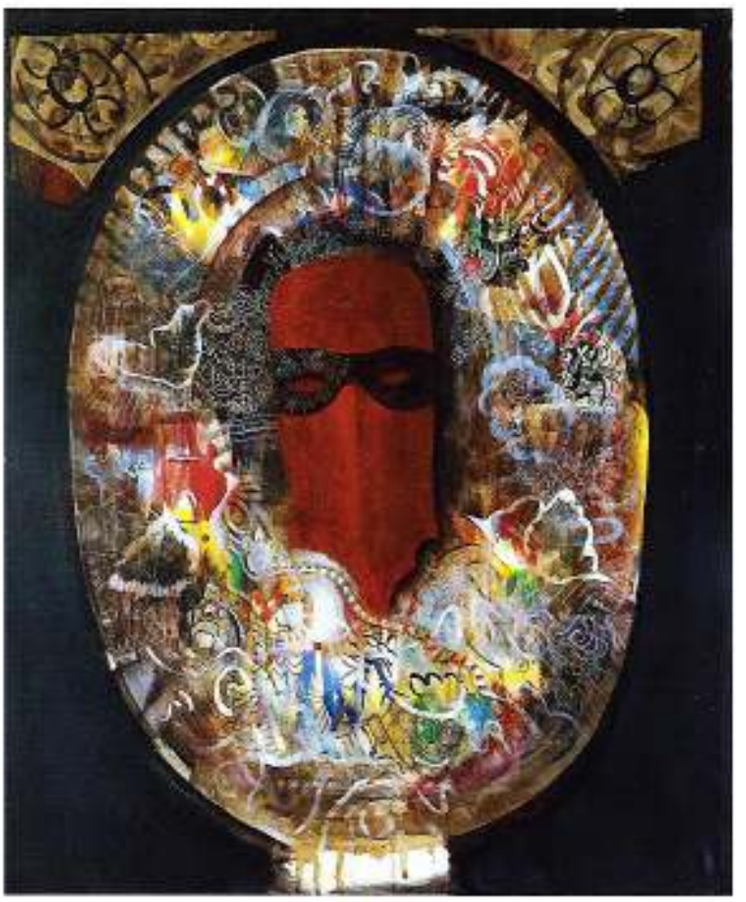

Emmascarat, 1989
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Crist, 1990
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Nena, 1990
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Nen i lluna, 1990
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Maniqui 2000, 1990
Acrílic i oli sobre tela 130×97
Acrílico y óleo sobre tela

Mal somni, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Dona amb antifaç, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Ciutadà 2050, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Maquillada, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Mimetisme, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Torero emmascarat, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Retrato de torero, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Sr. Manel, 1990
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Insecte 2, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Insecte 1, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Cap blanc, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Poesia blanca, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Barret blau, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Arrugada, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Pollet, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Retrat, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Medalló, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Nena blava, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Blaueta, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Ballari, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 97×130
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Rosa, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Ceja blanca, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Forquillada, 1991
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Figuracions matèriques 1, 1993
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 130×300
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

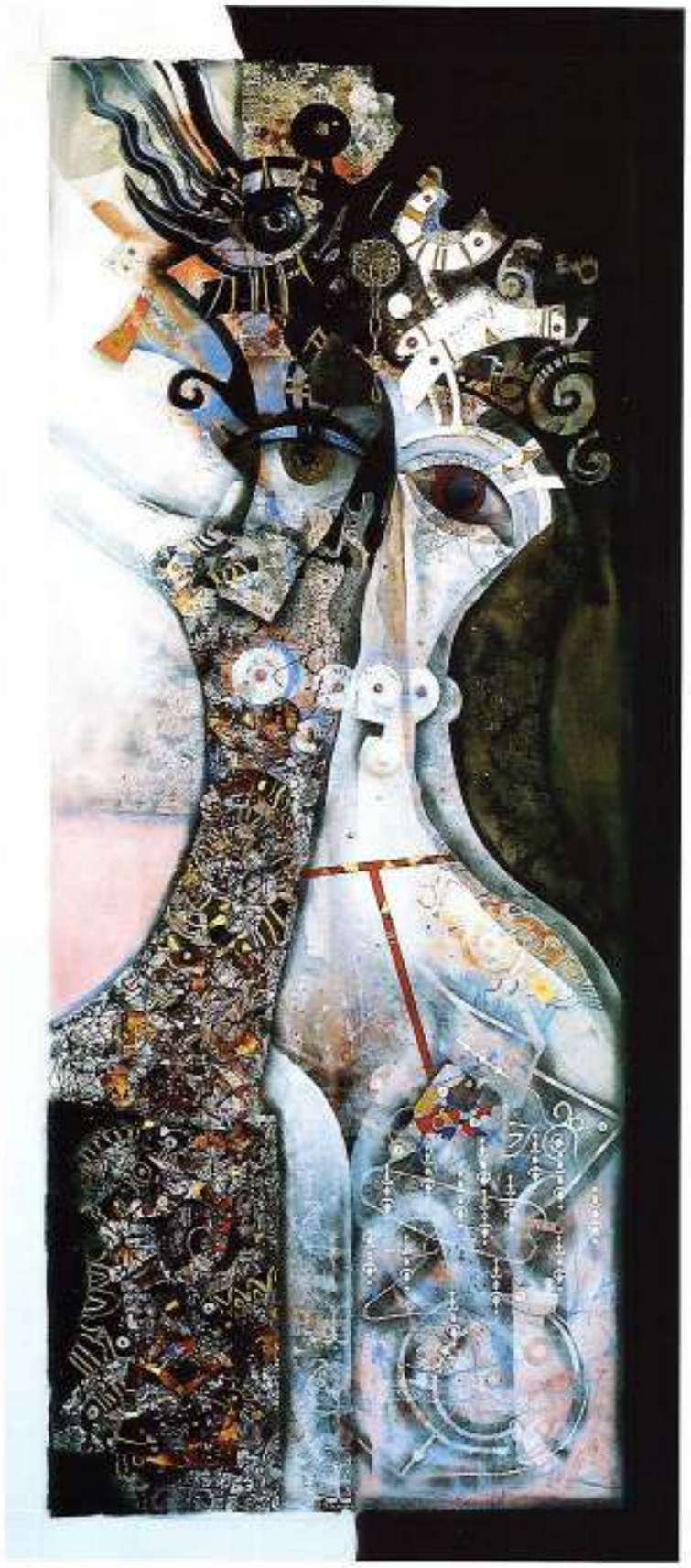

Figuracions matèriques 2, 1993
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 130×300
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Figuracions matèriques 3, 1993
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 130×300
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Retrat de noces, 1993
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×300
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Crista, 1993
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 161×230
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Cap d'insecte 1, 1995
Acrílic i oli sobre tela 100×81
Acrílico y óleo sobre tela

Cap d'insecte 2, 1995
Acrílic i oli sobre tela 100×81
Acrílico y óleo sobre tela

Blaueta, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Retrat Ovalat, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Lady, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Blanqueta, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Tardor, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Primer pla, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Sota l'arc, 1995
Acrílic i oli sobre tela 100×81
Acrílico y óleo sobre tela

Ull màgic, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Figuració blavosa, 1995
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Observador, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 130×97
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Encreuada, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 100×81
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Encants de senyora, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

L'home elefanta, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Nena amb llaç, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Copa a l'ull, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Cap i cua, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Desfiguració, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Bust creuat, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Mòmia, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

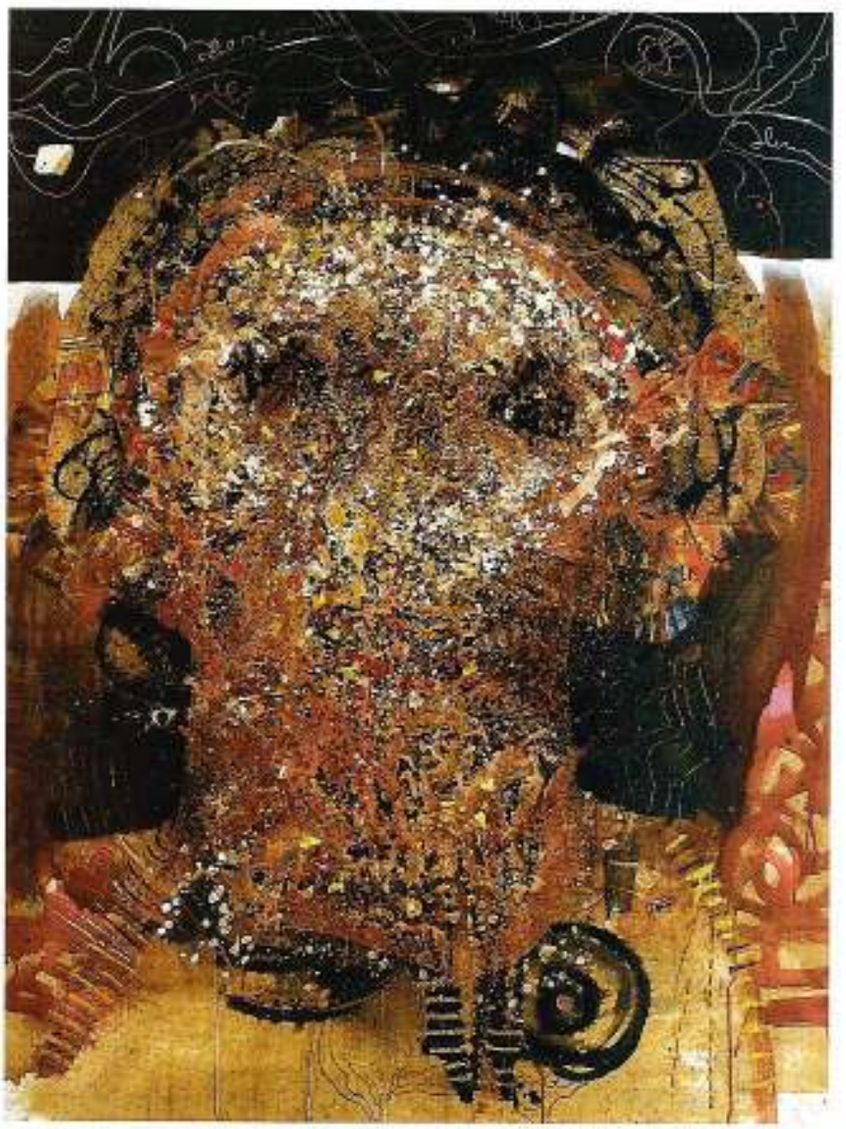

Dos torsos, 1995
Acrílic i oli sobre tela 130×97
Acrílico y óleo sobre tela

Senyoreta disc, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 130×97
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Desfiguració nodular, 1995
Acrílic i oli sobre tela 130×97
Acrílico y óleo sobre tela

Insectdona, 1995
Acrílic i oli sobre tela 130×97
Acrílico y óleo sobre tela

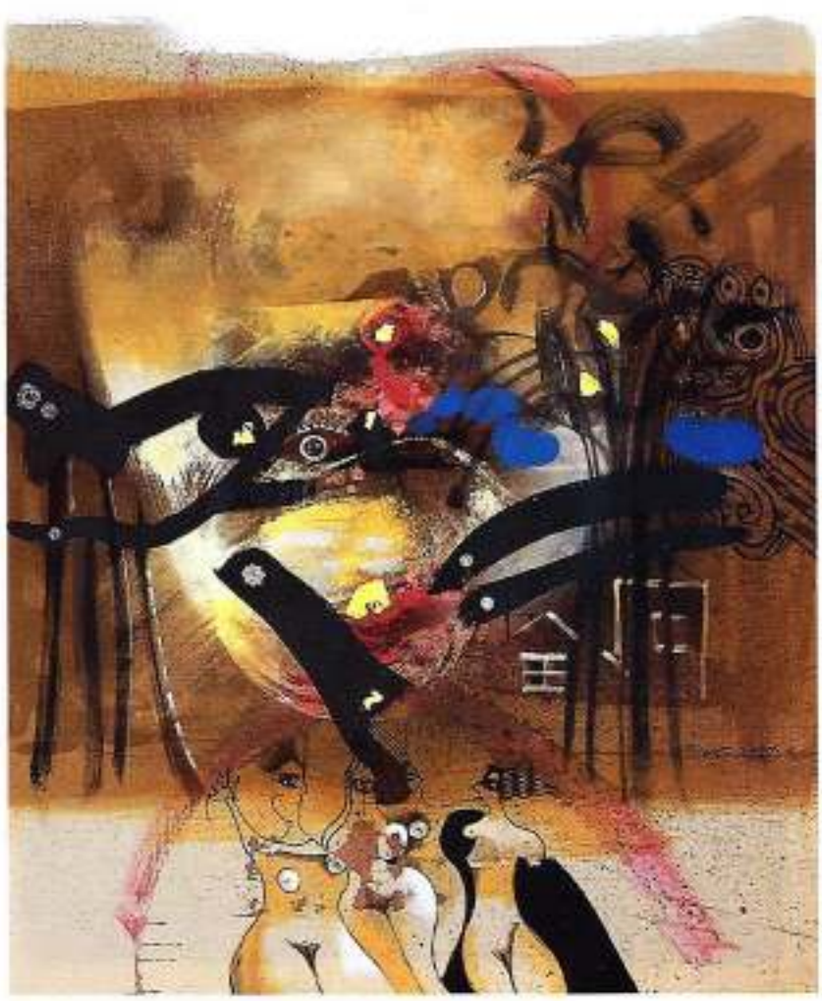

Paisatge amb figures, 1995
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Quatre perfils, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Cotilla negra, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Vestit de festa, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Niu d'ocells 2, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97×130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Niu d'ocells 1, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97x130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Coll llarg, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97x130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Gran senyora, 1995
Acrílic, oli i matèric sobre tela 97x130
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

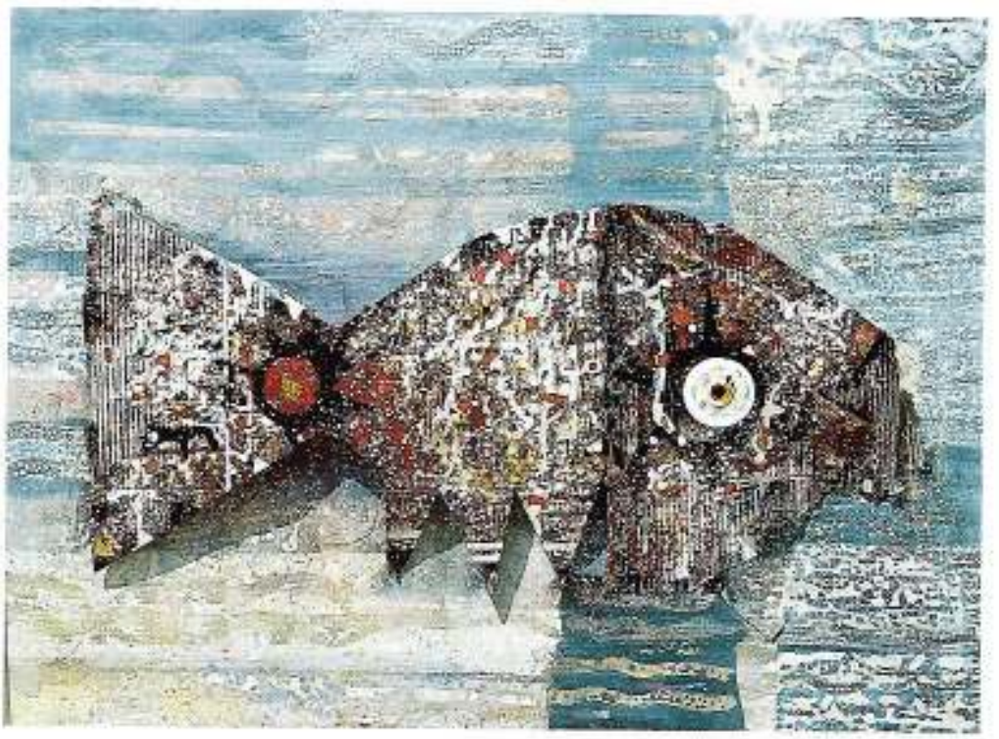

Peix vermell blanc, 1995
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 130x97
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Peix verd vermell, 1995
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 130x97
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

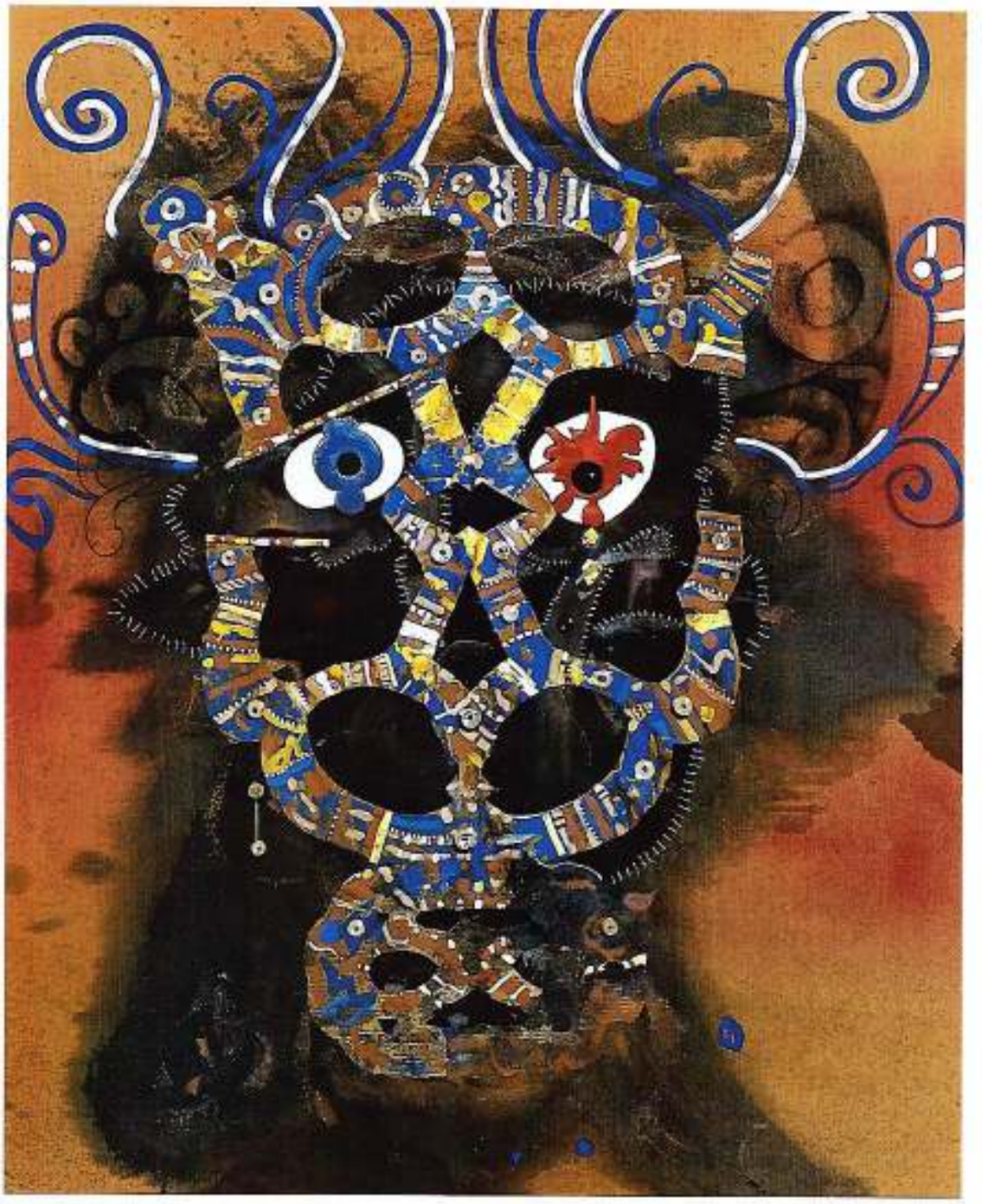

Màscara amb corns, 1995
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Curves, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

Dins l'arabesc, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

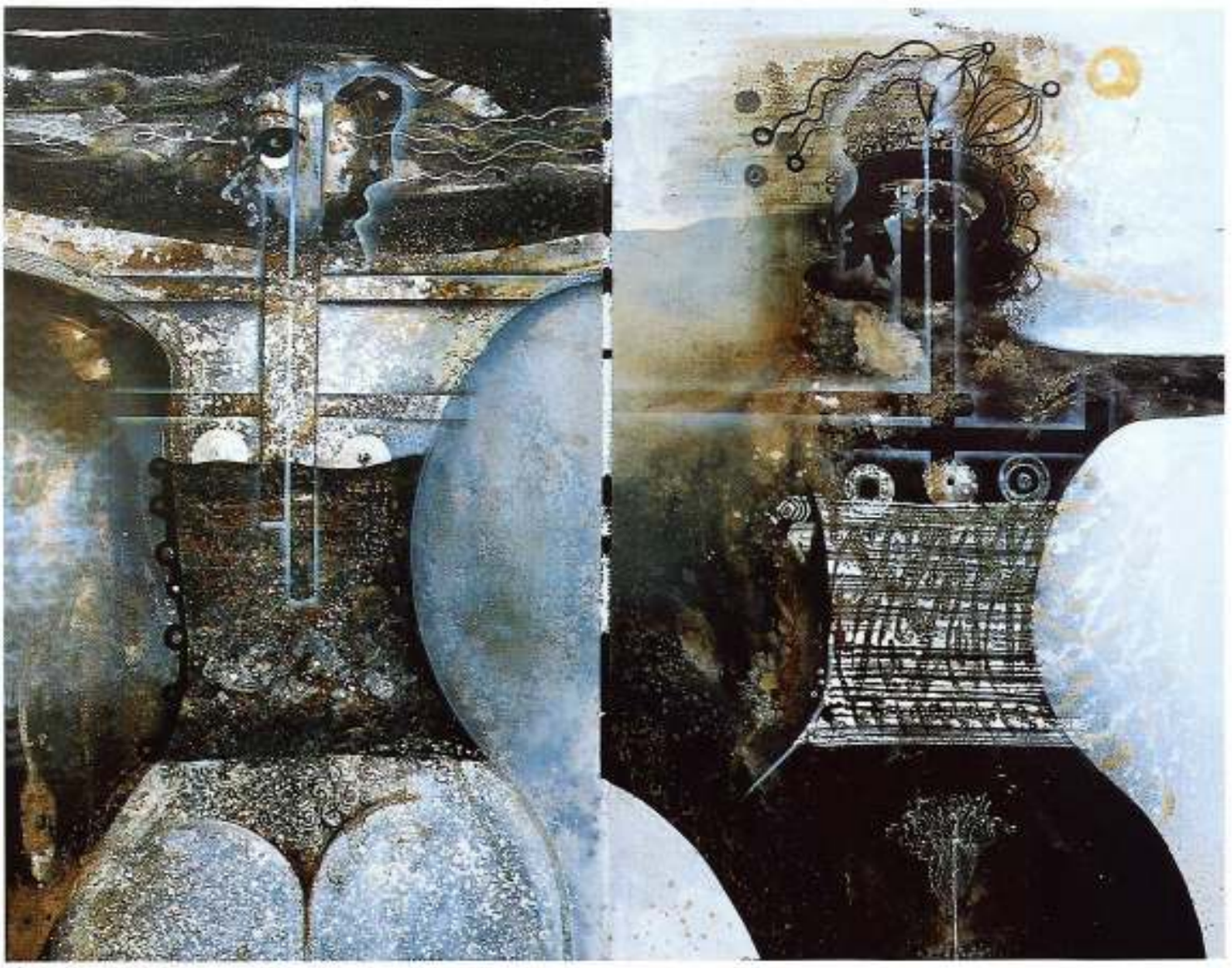

Dues figures, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Figuració acargolada, 1996
Acrílic i oli sobre tela 250×200
Acrílico y óleo sobre tela

Grup, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

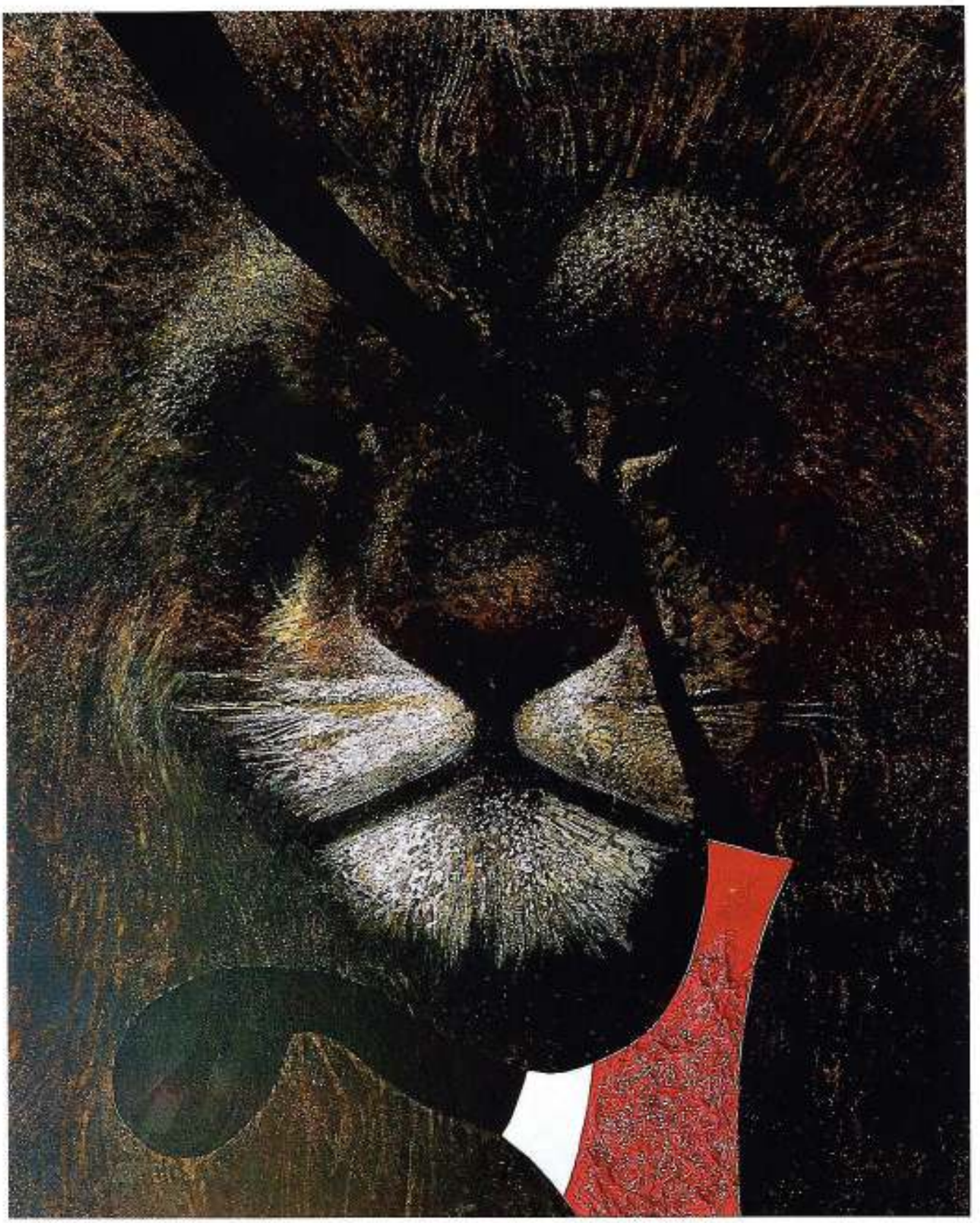

Lleó, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Ecologista, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

Esclat, 1996
Acrílic, oli i matèric sobre tela 200×200
Acrílico, óleo y matérico sobre tela

Antifaç, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×200
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Gat tacat, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

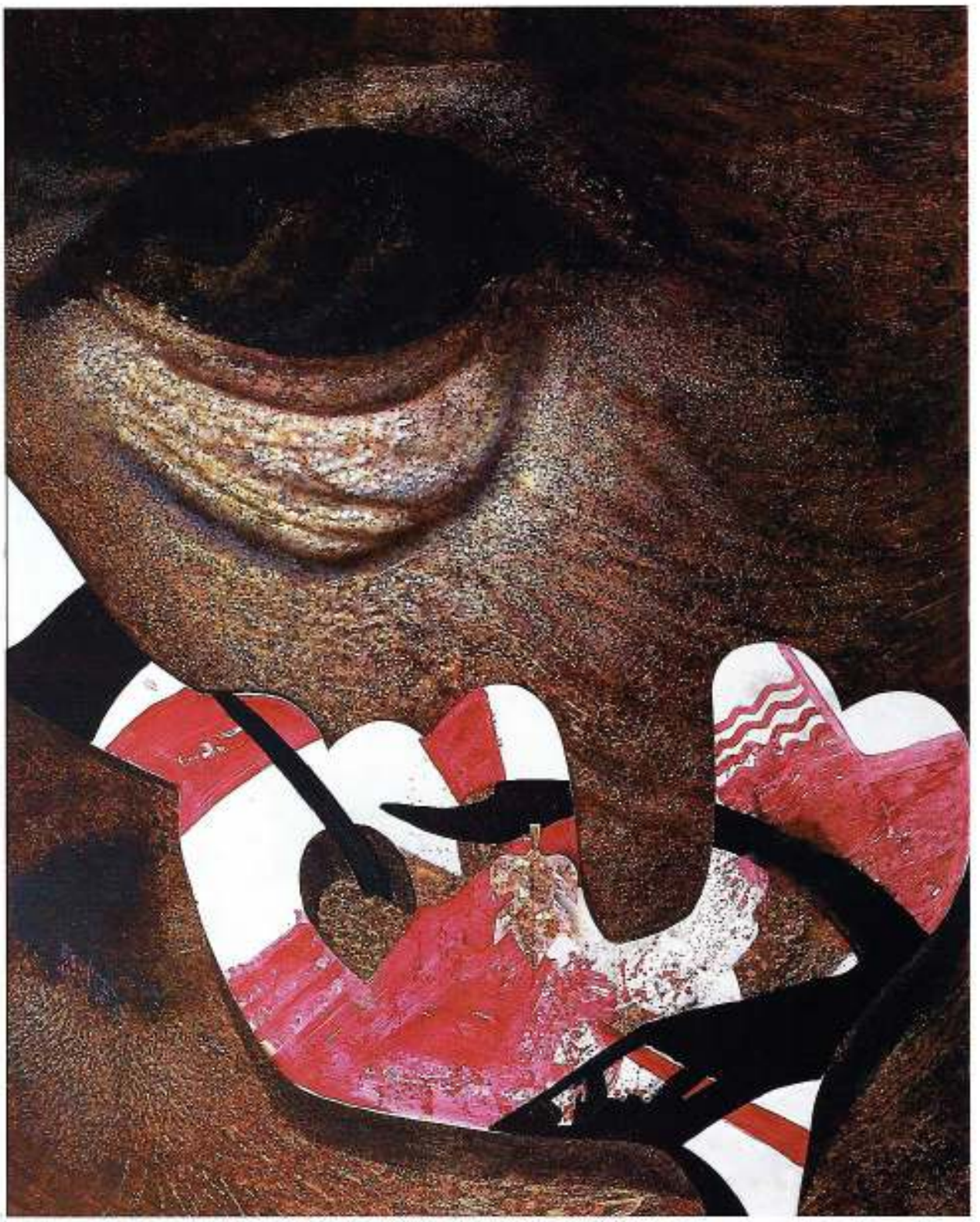

Fa molts anys, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×250
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Romeu i Julieta, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Cara i perfil de figura, 1996
Acrílic i oli sobre tela 97×130
Acrílico y óleo sobre tela

Espantat, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 81×100
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Retrat amb lupa, 1996
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

Creuada, 1996
Acrílic i oli sobre tela 81×100
Acrílico y óleo sobre tela

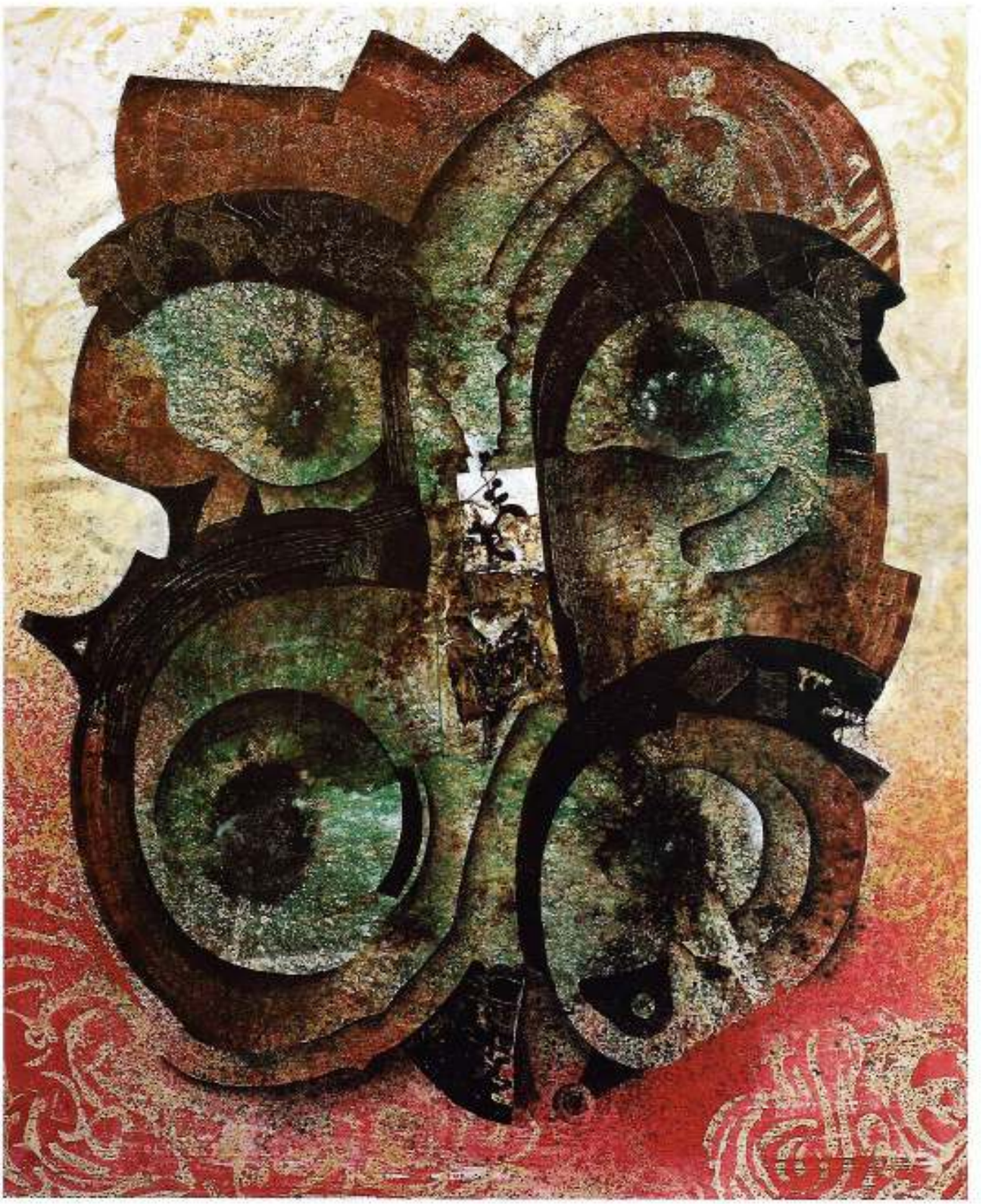

La gran màscara, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×250
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Retrat d'un arbre, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

Gat negre, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×200
Acrílico y óleo sobre tela

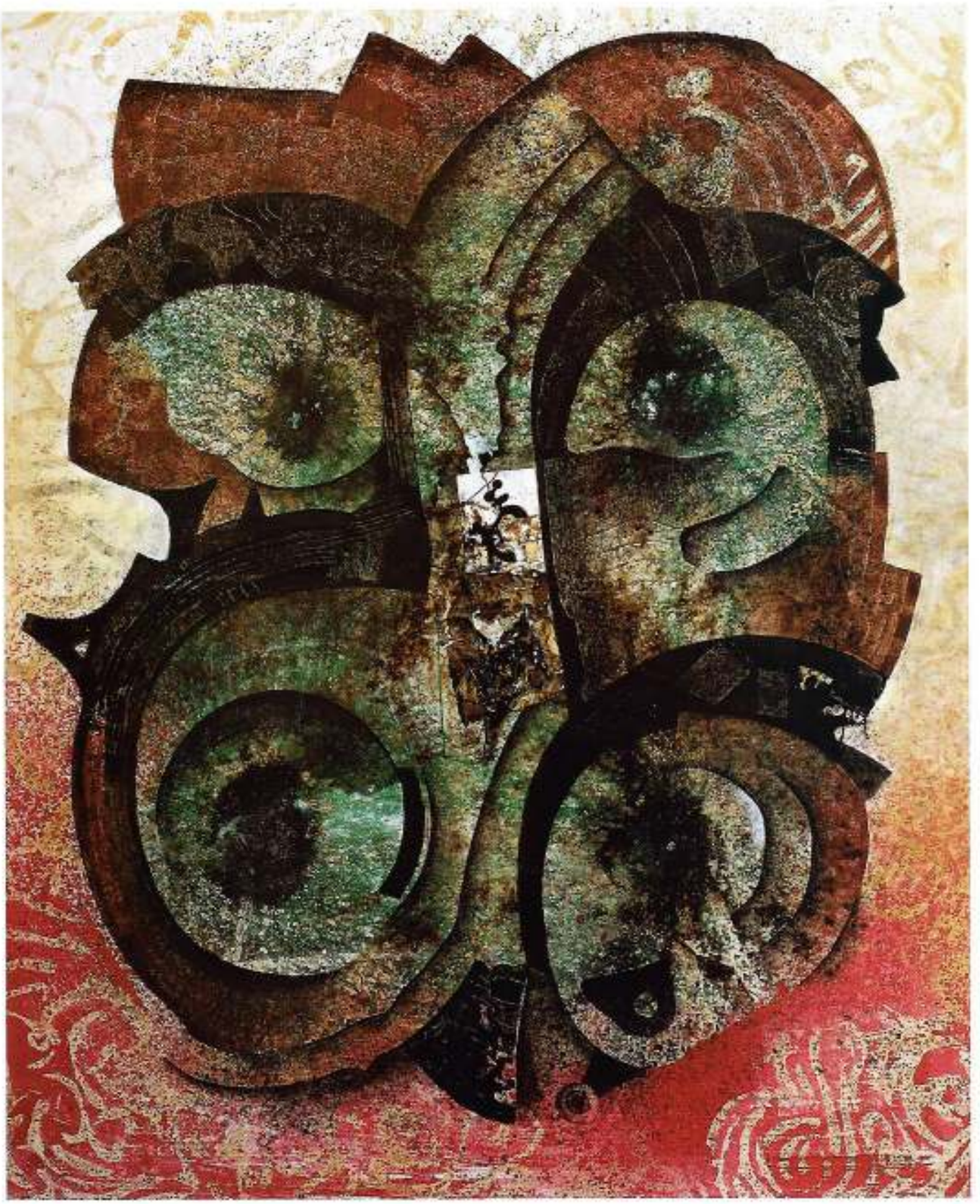

La gran màscara, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×250
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Gran rostre, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Vidua negra, 1996
Acrílic i oli sobre tela 200×250
Acrílico y óleo sobre tela

Niu de cargols, 1996
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×200
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Caps amunt caps avall, 1996
Acrílic i oli sobre tela 260x194
Acrílico y óleo sobre tela

Amants, 1996
Acrílic i oli sobre tela 260x194
Acrílico y óleo sobre tela

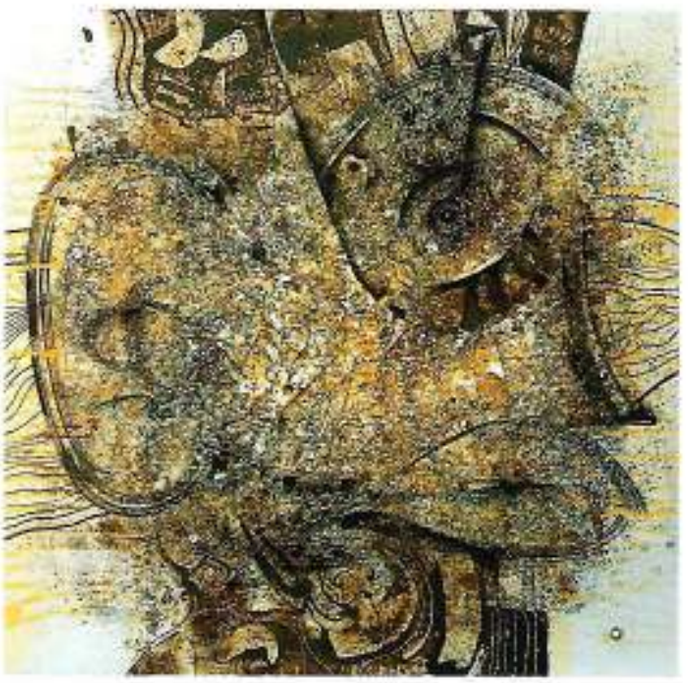

Rostres amb rastres, coples 1.1, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Rostres amb rastres, coples 1.2, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Rostres amb rastres, coples 2.1, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Rostres amb rastres, coples 2.2, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

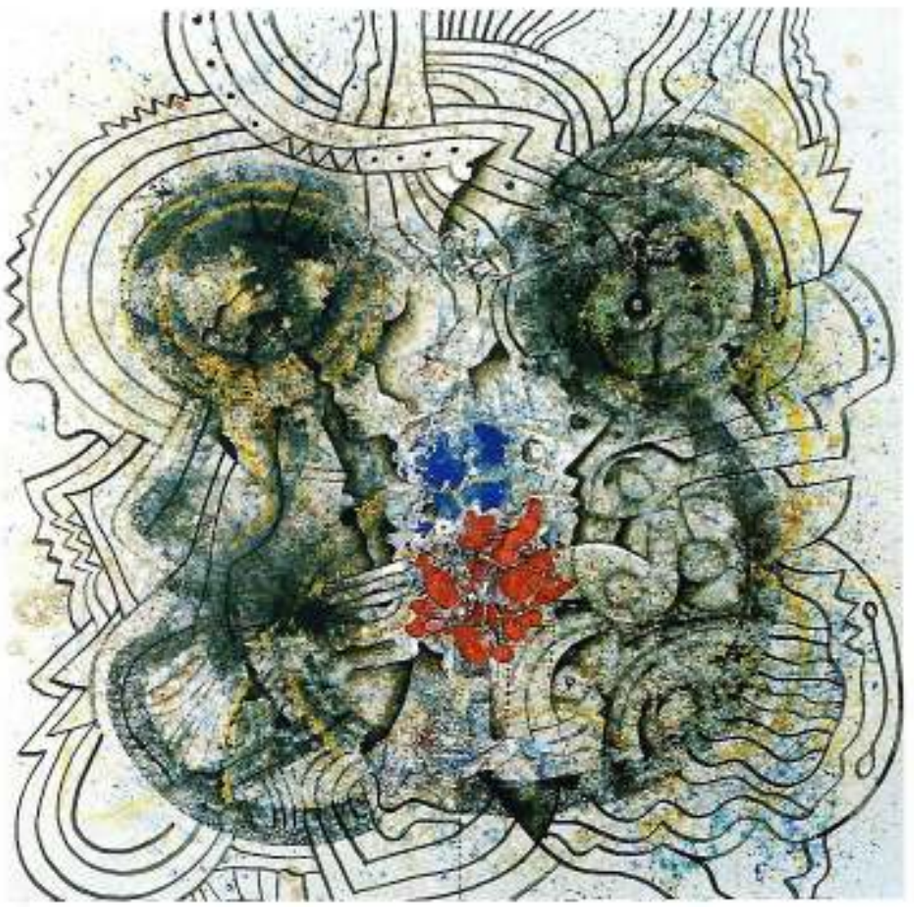

Rostres amb rastres, triples 1.1, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

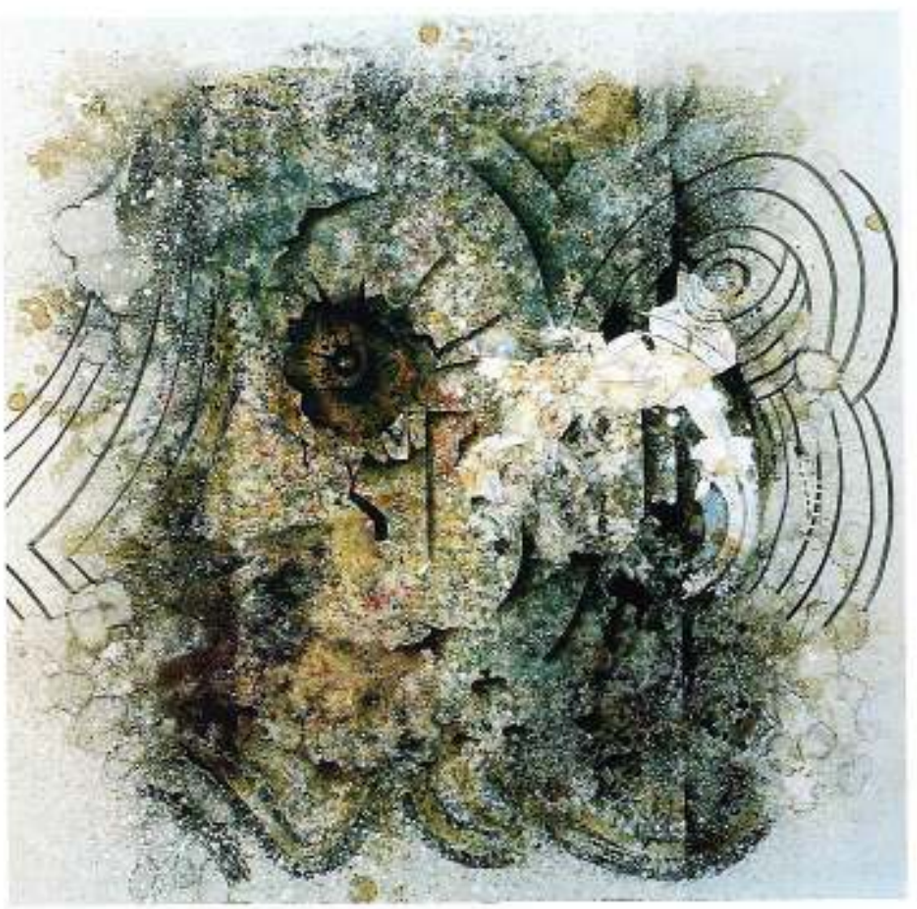

Rostres amb rastres, triples 1.2, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

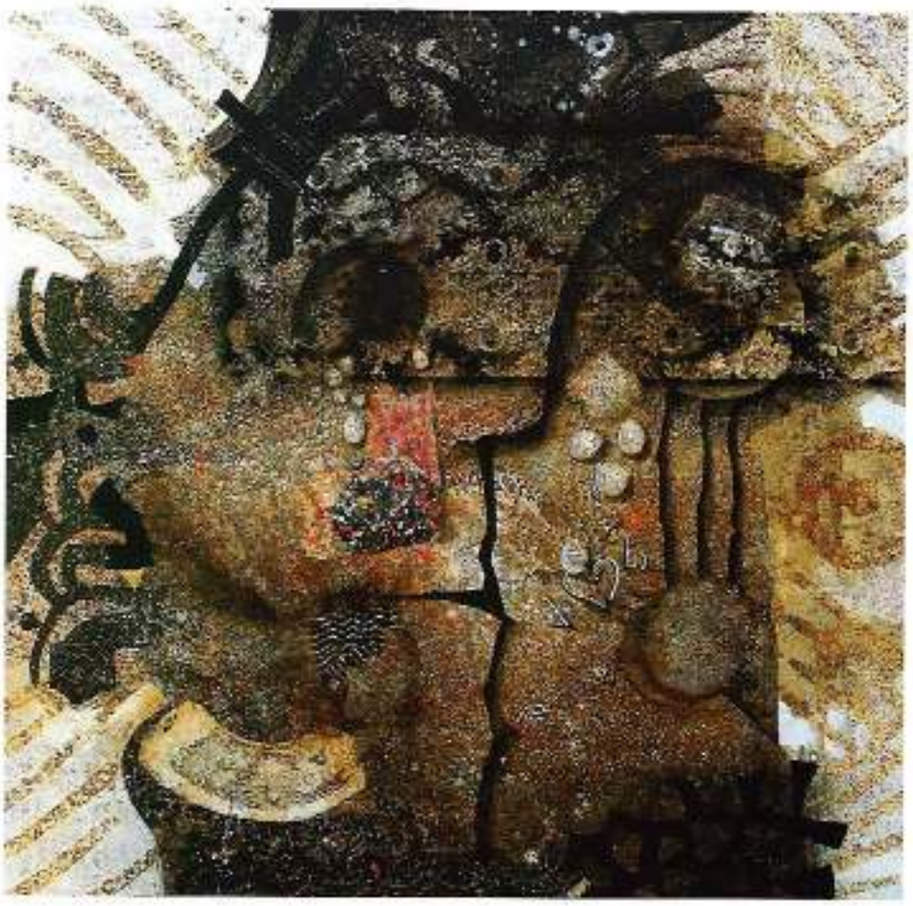

Encantat, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 180×180
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Llàgrima viva, 1997
Acrílic, oli, matèric i relleu sobre tela 200×200
Acrílico, óleo, matérico y relieve sobre tela

Dos perfils d'una cara, 1997
Acrílic i oli sobre tela 195x280
Acrílico y óleo sobre tela

FIGURACIONS
PETITS
FORMATS
1989-1995

41 x 27, 41 x 33, 46x38
Acrílic i oli sobre tela

FIGURACIONES
PEQUEÑOS
FORMATOS
1989-1995

41 x 27, 41 x 33, 46 x 38
Acrílico y óleo sobre tela

L'ESTUDI

EL ESTUDIO

Vicenç Llorca - Josep Puigmartí

Sunrise
Habitació 214
Habitación 214

Ulls

EXPOSICIONS

EXPOSICIONES

1972
HOSTAL CADAQUES
GIRONA
ESPAÑA

1973
GALERIA ROMANET
PARÍS
FRANCIA

1973
GALERIA ROMANET
PARÍS
FRANCIA

1974
GALERIA ROMANET
PARÍS
FRANCIA

1974
GALERIA ROMANET
PARÍS
FRANCIA

1974
GALERIA ROMANET
PARÍS
FRANCIA

1975
5e SALON DES
HAUTS-DE-SEINE
ANTONY
PARÍS
FRANCIA

1975
GALERIA FERRERO
GINEBRA
SUIZA

1976
ALAIN DAUNE GALERIE
PARÍS
FRANCIA

1976
ARTEXPO 76
BARCELONA
ESPAÑA

1976
GALERIE D'ART MATIGNON
PARÍS
FRANCIA

1978
SILVIA BOURDON GALERIE
PARÍS
FRANCIA

1979
GALERIA ISY BRACHOT
BRUXELLES
BÉLGICA

1980
HOMMAGE A PABLO PICASSO
PARÍS
FRANCIA

1980
SILVIA BOURDON GALERIE
PARÍS
FRANCIA

1985
BASIL COLLIER
PUBLISHING MELROSE GALLLERY
LOS ANGELES
USA

1986
ART ENVIRONMENTS
NEW YORK
USA

1986
TRUY GALLERY
LAGUNA BEACH
USA

1986
ART ENVIRONAMENTS
SANT FERNANDO VALLEY
USA

1987
ART WORLD
CALVER CITY
USA

1987
ART EDICIONS GALLERY
BEVERLY HILLS
USA

1987
AUSTIN GALLERY
SAN FERNANDO
USA

1987
SILVER MON GALLERY
SAN DIEGO
USA

1989
PALMS SPRING GALLERY
PALMS SPRING
USA

1989
ART EDICIONS GALLERY
BEVERLY HILLS
USA

1990
PALMS SPRING GALLERY
PALMS SPRING
USA

1993
EDUMA GALERIA
LINARES
ESPAÑA

1993
MUESTRA BIENAL
DE ESCULTURA
HONDARRIBIA
ESPAÑA

1993
EUROP' ART
GINEBRA
SUIZA

1994
SALON SIGLO XX
MARBELLA
ESPAÑA

1995
HOTEL ESTELA BARCELONA
SITGES
ESPAÑA

1996
EL CAU D'ARTS
BARCELONA
ESPAÑA

1956
GALERIA SYRA
BARCELONA
ESPAÑA

1957
EXPOSICIONS A GÖTEBORG
BÖRAS-JONKOPING
SUECIA

1958
VALLINGBY CENTER
STOCKHOLM
SUECIA

1959
STORE GALLERIA
STOCKHOLM
SUECIA

1960
GALERIA SYRA
BARCELONA
ESPAÑA

1961
HYBLER GALLERIE
COPENHAGE
DINAMARCA

1961
BLANDFORD
DORCHESTER
INGLATERRA

1962
GALERIA SAN JORGE
MADRID
ESPAÑA

1962
OBSERVATORIET GALERIE
STOCKHOLM
SUECIA

1962
HYBLER GALLERIE
COPENHAGE
DINAMARCA

1962
NITIDA KONST GALLERIET
UPSALA
SUECIA

1963
CECIL DE TERSAC
CANNES
FRANCIA

1964
CRISTINA GALLERIA
GÖTEBORG
SUECIA

1970
GALERIA INDEPENDENZA
BOLOGNE
ITALIA

1970
IL GRATACHELO
MILÁN
ITALIA

1971
VASASTADENS
KONSTSALONG
GÖTEBORG
SUECIA

PUBLICACIONS

PUBLICACIONES

AREÁN, C.

"ART NEWS", Robert Denning, 14 Agosto 1986, USA

BOUVARD, Philipe

BRADLEY SMITH, *"Master of XX Erotic Art Century"* USA

CADENA, J.M. *El Periódico*, 10 Marzo 1995, Barcelona

CASADO, Lluis

CIRLOT, Juan-Eduardo. Catálogo de la Exposición
Galerías Syra, 1960, Barcelona

"CONNAISSANCE DES ARTS"
N. 255 Mayo 1973, París

"CONNAISSANCE DES ARTS"
N. 267 Mayo 1974, París

"CONNAISSANCE DES ARTS"
N. 268 Junio 1974, París

CORTES, J.

MISERACHS, Xavier *Costa Brava Show*
Editorial Kairos 1966, Barcelona

"CURIOSA" Paul Menorque "Chefs d'oeuvre de l'erotisme"
N.1 1977, Paris Bonnard

DELAVEZE, J.

DEL CASTILLO, A. *Diario de Barcelona*, 5 Noviembre 1960
Barcelona

"EL MUNDO DEL PAIS VASCO" 27 Marzo, 1993

"EL PUNTO DE LAS ARTES" 1995, Madrid

CELA, Camilo José, *Enciclopedia del Erotismo*
Ediciones Sedmay, Fasc. 35-41-56-57, 1977, Madrid

"FRANCE SOIR" 7 Febrero 1977, Paris

GASC, Sebastià. Catálogo de la Exposición
Galerías Syra, 1956, Barcelona

"HUSTLER AMERICA'S MAGAZINE"
"Erotica in Exile" Págs. 71 a 73 Agosto, 1988, USA

ISAURE DE SANT PIERRE "Les seins de Glace" Francia

LLORCA, Vicenç, "Historia dels Ulls", Sitges, 1997

LO DUCA, J. "Master of XX Erotic Art Century" USA

"LUI 12", 1980, Francia

MANZANO, R.

"PLAYBOY USA"
"Contemporary Masters: an erotic portfolio" Pág. 207-215
Diciembre, 1980

"PLAYBOY EDITION FRANÇAISE"
"Picasso, Dalí, Calder et les autres" Pág. 93-98
Diciembre, 1980

"PLAYBOY ESPAÑA"
"El Infierno del arte" Nº 42, Pág. 36, Abril 1982

"REVISTA DIPLOMATICA", N.28, Julio 1995, Madrid

SÁNCHEZ CAMARGO, M. *La Vanguardia Española*
"Artistas Catalanes en Madrid" 31 Mayo 1962, Barcelona

SANTOS TORROELLA, R.

SAUVAGE, M. "Un peu d'érotisme" 1977, Paris

XURIGUERA, Gèrard *"Arts de Paris "*, París

BONEFOITE, A. (Editor)

DE BONO JEAN (Editor)

FRANCONY, G. (Editor)

LUBLIN (Editor)

MOURET (Editor)

NEWMAN, E. (Editor)

ROMANET, A. (Editor)

ART LITHO, Barcelona (Taller Litográfico)

ART LITHO, Paris (Taller Litográfico)

ART PRES LITO, París (Taller Litogr-fico)

CERCOWITCH, Barcelona (Taller Litográfico)

DEJOBER , Paris (Taller Litográfico)

DELCOURT, (Taller Litográfico)

ELEONOR ETTINGER, New York (Taller Litográfico)

GOURDON ATALIER, París (Taller Litográfico)

GOURDON ATALIER, Cannes (Taller Litográfico)

ME P. CASE, París (Taller Litográfico)

PAUL SACKEL, New Rochelle New York (Taller Litográfico)

TOMAS PI, Barcelona (Taller Litográfico)

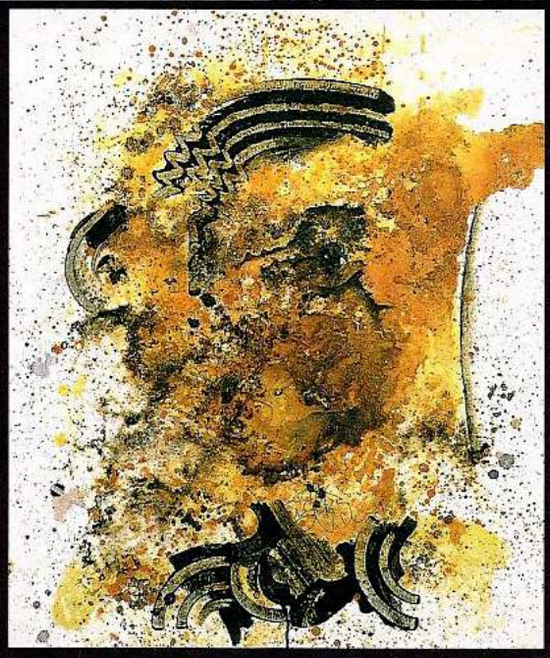

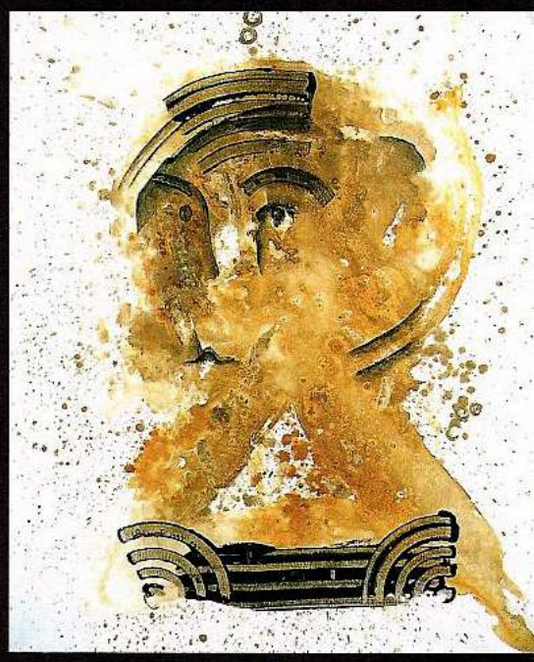

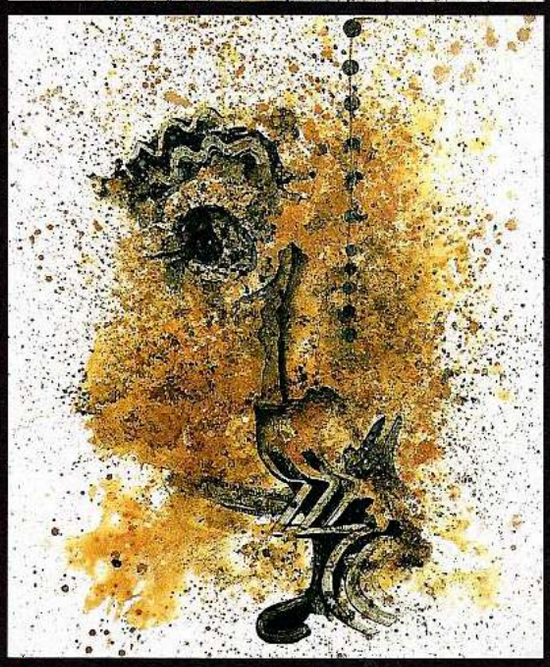

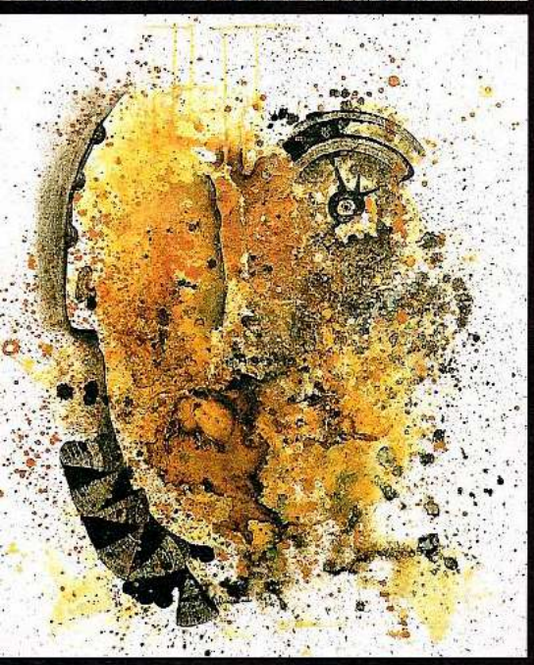

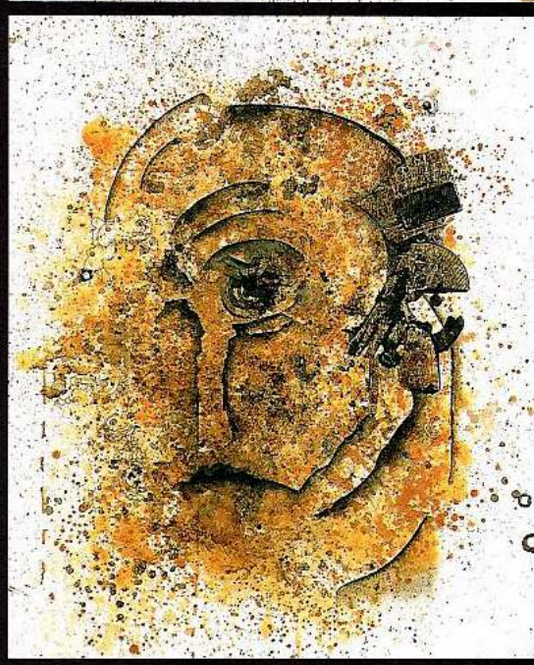

José Quiquivix